

” Bare en utenlandsk jente”

**En studie av etnisk minoritetsungdoms
oppfatning og skaping av identitet**

Ifrah Handulle

Masteroppgave i sosialt arbeid

Høgskolen i Oslo, avdeling for samfunnsfag

Forord

Denne masteroppgaven er resultat av en spennende og krevende prosess.

Under prosessen har jeg hatt mange ideer og utkast, der lærere og medstudenter har gitt meg nyttige tilbakemeldinger. Det er mange som fortjener en takk for støtte og samarbeid.

Takk til de seks informantene som tok seg tid til å delta. Takk for at dere stilte opp til intervjusamtaler, og delte deres erfaringer og kunnskap.

Takk til min veileder Anbjørg Ohnstad som har veiledet meg gjennom arbeidet med oppgaven. Takk for konstruktive tilbakemeldinger og gode råd, som om jeg ikke hadde greid meg foruten.

Takk til også alle i skrivegruppa på masterstudiet for nyttige innspill.

Mai 2007

Ifrah Handulle

Innhold

Sammendrag	3
Summary	4
Kapittel 1 Innledning	
Bakgrunn for valg av tema	
Forskningsfeltet	5
Problemstilling	11
Kapittel 2 Definisjoner av sentrale begreper	
Minoritet	12
Etnisitet	12
Individualisering og identitetsskaping	14
Kapittel 3 Teoretiske perspektiver	
Symbolisk interaksjonisme	16
Identitet	17
Selvet – å ta den andres rolle	18
Kulturpsykologi	22
Kulturpsykologiens syn på identitet	24
Oppsummering	25
Kapittel 4 Metode og design	
Valg av design	27
Utvalg	28
Intervjuguide	29
Mitt ståsted	31
Intervjusitasjonen	31
Analysemetode	32
Presentasjon av informantene	33
Kapittel 5 Analyse	
Innledning	34
Familie og venner som signifikante andre	35
”Familie er litt sånn innsiden mens venner er utsiden”	36
”Etnisitet spiller ingen rolle men..”	37
Selvoppfatning	40
”Bare som en utenlandsk jente”	42
Vår forestilling om den andres bedømming av oss	44
Tilhørighet	46
Å gjøre sin tilhørighet	47
Likhet og forskjellighet	49
Omgivelsene	50

Kontinuitet og endring	51
Det generaliserte andre	52
Tilskrevet identitet	54
Om å føle seg fremmed	56
Media	60
Oppsummerende refleksjoner	64
Om å føle seg fremmed – rundt eldre eller unge	65
Kapittel 6 Drøfting av avsluttende konklusjoner	67
Troverdighet og bekreftbarhet	69
Hvilke relevans har undersøkelsen?	69
Avslutning	70
Litteraturliste	71
Vedlegg	
Intervjuguide	
Brev til informantene	
Brev til lærer ved skolen	

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om etnisk minoritetsungdom og identitet. Bakgrunnen for oppgaven var et ønske om å undersøke hvordan etnisk minoritetsungdom skaper og oppfatter sin identitet. Formålet med undersøkelsen er å få fram etnisk minoritetsungdoms beskrivelser, oppfatning og erfaringer knyttet til deres identitet. Jeg håper oppgaven kan bidra til å øke forståelsen og gi et mer nyansert bilde av etnisk minoritetsungdoms identitet.

Det teoretiske grunnlaget i studien er identitetsteori innenfor symbolsk interaksjonisme og kulturpsykologi. Disse to teoretiske perspektivene blir anvendt for å drøfte de empiriske resultatene som kommer fram.

Designet for studien er basert på kvalitative intervju ved hjelp av intervjuguide. Utvalget i studien består av seks ungdommer i alderen 17-18 år. Alle er født eller oppvokst i Norge. Det vil si at ungdommene har tilbrakt store deler av livet sitt i Norge.

Kvalitative intervjuer ble gjennomført med hver enkelt informant og deretter en fokusgruppe med de samme informantene. I fokusgruppen ble gjentakende temaer hos informantene diskutert. Resultater er organisert etter temaene; familie og venner, selvoppfatning, tilhørighet og media. Jeg har brukt sitater for å belyse disse temaene.

Datamaterialet i denne studien viser at informantenes identitetsskaping er nært knyttet til relasjoner til familie, venner og andre i omgivelsene, og interaksjon med andre mennesker er relevant for informantenes identitetsskaping. Familien er den viktigste for informantenes identitetsskaping, noe som er et overraskende funn. Videre spiller etnisitet en rolle ved valg av venner. Informantene skiller mellom "norske" venner og "utenlandske" venner. synliggjort gjennom en vi/de dimensjon. Der vi er "oss utledninger" og de er "de norske."

Materialet viser også at selvoppfatning er knyttet til anerkjennelse og bekreftelse fra omgivelsene. Videre er tilhørighet situasjonell hos majoriteten av informantene. Opplevelsen av å være for eksempel "vietnamesisk" eller "norsk" er ofte situasjonsbestemt knyttet til en bestemt kontekst og hvordan den er markert.

Summary

This master paper is about the identity of ethnic youth. The background for my choice of subject was a wish to study how young ethnic youths create and percept their identity. The aim with this research is to show ethnic youths perception and experience of identity. Hopefully this paper will contribute to increase the understanding of ethnic youths identity.

The theoretic base for this research is identity theory within the perspectives symbolic interactionisme and cultural psychology. These to perspectives will be applied to discuss the empiric results.

The design of this research is based on qualitative interviews, with the help of an interview guide. Selection of informants in the study contains of youth in the age of 17-18. All of them born or grew up in Norway. This means that the youth have spend most of their lives in Norway.

The qualitative interviews were carried through with each informant and after that a focus group, where the group discussed repetitive themes from the individual interviews. Results are organised in these themes; family and friends, perception of the self, belongness and the media. I have used quotations from the interviews to illuminate these themes.

The data in this study shows that the informants identity creation is tied to relations with family, friends and others in the youths surroundings. Interactions with other people are significant for the informants identity work. Surprisingly family is important for the informants identity shaping. When choosing friends, ethnicity had something to say. The informants divided their friends into "norwegian friends" and "foreign friends." A we/them dimension, where we are "us foreigners" and "them norwegians." The data also show that the perception of the self is tied to recognition and validation from the surroundings. So on the majority of the informants belongness is situational. The experience of being "vietnamese" or "norwegian" are often situational, tied to a definite context and how that is marked.

Kapittel 1

Innledning

Bakgrunn for valg av tema

Minoritetsungdom er en gruppe i samfunnet som det har vært mye oppmerksomhet rundt. Den har vært i sentrum både i media og forskning. Ofte er denne oppmerksomheten rettet mot hvorfor disse ungdommene faller utenfor samfunnet og deres kamp for tilværelsen, minoritetsungdom blir ofte fremstilt som en problemgruppe. Det er ikke uvanlig at man leser om minoritetsungdom i sammenheng med kriminalitet, generasjonskonflikter og arbeidsledighet. Ungdomsgjenger, æresdrap og tvangsekteskap er tema i nyhetsoppslag i media. Gjennom slike negative oppslag har media vært med på å utvikle stereotyper som den ”usynlige undertrykte innvandrerjenta” og ”den kriminelle innvandrer gutten.” Det er mye oppmerksomhet rettet mot det å leve ”mellom to kulturer”, og hvordan dette fører til identitetskriser. Er det virkelig slik at det å leve med to kulturer fører til identitetskrise og at minoritetsungdommer har problemer med å ”finne” sin egen identitet? I media kan man ofte få inntrykk av at minoritetsungdommer har problemer med sin identitet med begrunnelse i kulturkollisjoner. Både mediefokuseringen og forskningen rundt minoritetsungdom har vært problemorientert, og en har tendens til å fokusere på identitetskriser og det å ”falle utenfor”. Unge etniske minoriteter blir ofte på denne måten definert som problematiske. Som etnisk minoritet selv, vokst opp i Norge med to utenlandske foreldre, har jeg også mine erfaringer på dette området, og vet at bildet ikke er så ensidig. Klart at det er en del utfordringer knyttet til det å ha en annen etnisk bakgrunn enn majoriteten, men at dette skal være ensbetydende med utvikling av problematferd grunnet kulturkrasj og sprikende tilhørighet, er ikke min erfaring. Jeg har derfor undret meg mye over den enorme oppmerksomheten på dette området, og ofte tenkt på hvordan dette henger sammen. Jeg mener at det er viktig å kaste lys over dette, fordi det generelle inntrykket av ungdommer med en annen etnisk bakgrunn enn norsk, er at de har vanskeligheter med sin tilhørighet og blir revet mellom to kulturer.

Forskningsfeltet

Det er gjort mye forskning om minoritetsungdom. Under presenterer jeg forskning som jeg synes er sentral i forhold til det jeg har diskutert innledningsvis.

I avhandlingen *innvandreringdom – kultur, identitet og marginalisering* (Øia 2003), kommer det frem at innvandreringdom og spesielt andre generasjon er mer kriminelle og asosiale enn etnisk norske ungdommer. Med andre generasjon innvandrer menes det ”personer født i Norge av to utenlandske foreldre som er født i utlandet” (Sosialt utsyn 2000:23).

Avhandlingen er en kvantitativ studie som bygger på data fra ungdomsundersøkelsen ung i Oslo 1996, der utvalget var 11000 ungdommer, hvorav 2000 var ungdommer med innvandrer bakgrunn.

Undersøkelsen viste at årsakene til kriminalitet var felles for norsk ungdom og innvandrer ungdom, og det konkluderes med:

”Alle typer av forklaringer som tar utgangspunktet i at innvandreringdom befinner seg i et krysspress mellom to kulturer, eller etniske identiteter, viser seg å ha liten forklaringskraft” (Øia 2003:349).

Man ser ikke noen sammenheng i utvikling av asosialitet blant innvandreringdom med henvisning til krysspress mellom kulturer eller etniske identiteter.

NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) rapport 20/05 tar også for seg innvandreringdom og kriminalitet. Avhandlingen til Øia (2003) viser at innvandreringdom og spesielt andre generasjon begår flere grove kriminelle handlinger enn norsk ungdom generelt, mens NOVA rapporten forsøker å gå nærmere inn i årsakene til at innvandreringdom er mer kriminelle og asosiale enn norsk ungdom. Rapporten baserer seg på funn fra Ung i Oslo-undersøkelsen (2002). Det er en kvantitativ studie der nærmere 12 000 elever i ungdomsskole og videregående skole i Norge deltok. Data fra denne undersøkelsen peker også på at innvandreringdom er mer kriminelle. I rapporten var det en problemstilling om noe av årsaken til at innvandrer ungdom er mer kriminelle er, at de er mindre integrert og har svakere bånd til det norske samfunnet. Funnene peker på at forskjeller mellom etnisk norske og innvandrere når det gjelder tilbøyelighet til å begå kriminelle handlinger ikke kan

forklares ut fra en slik hypotese. Man har kommet fram til at mulige forklaringer på dette kan være er blant annet kulturforskjeller, etnisk diskriminering og sosial fattigdom. Disse forklaringene er midlertidig ikke blitt analysert (Nova rapport 20/05).

Samarbeidsrapport fra NIBR (Norsk institutt for by - regionsforskning) og Ungdom mot vold (1998) beskriver gjengatferd og kriminalitet i Oslo sentrum. I denne studien har det blitt brukt flere metodiske virkemidler. En kvantitativ del basert på spørreskjema av 85 ungdommer i alderen 13-18 år, feltarbeid og kvalitative intervjuer.

Hovedinformantene i undersøkelsen er kriminelt belastet ungdom med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Undersøkelsen viste et høyt innslag av gutter med innvandrerbakgrunn som bedriver kriminell aktivitet, og den fikk mye oppmerksomhet fra media med vekt på hvordan man skal håndtere ”kriminell innvandrerungdom”.

Med disse tre undersøkelsene som eksempel, ser det ut som undersøkelser om etnisk minoritetsungdom avdekker ungdom som ikke mestrer sin tilværelse, er med i gjenger og bedriver kriminalitet. I likhet med mediefokuseringen har forskning rundt etnisk minoritet ungdom i stor grad vært problemorientert. Det er særlig fokus på det å ”falle utenfor”, mangelfull integrasjon og identitetskriser. Jeg mener det er problematisk med slik forskning som sammenligner mennesker på grunn av deres etnisitet, og tar utgangspunkt i å finne forskjeller. Slikt fokus kan lett være med på å reprodusere allerede eksisterende myter og stereotyper om enkeltgrupper i samfunnet. Videre er den med på å bekrefte forestillinger om “oss” og “dem”, som igjen skaper mer avstand og skygger for fellestrekk.

Naushad Ali Qureshi har i flere artikler og publikasjoner diskutert hvordan elendighetsperspektiv og problemfokusering rundt forskning om minoritetsungdom kan føre til stigmatiserende stereotyper. Qureshi etterlyser en mer nyansert forskning og diskusjon rundt etnisk minoritetsungdom. Flestparten av etnisk minoritetsungdom klarer å gjøre seg gjeldende minst like bra som jevnaldrende etnisk norske med tanke på arenaer som skole, hjem og arbeidsmarked (Qureshi, Linjer 2/98). De som faller ut, utgjør en liten gruppe, men de faller hardt og langt ned, mener Qureshi (1998).

Det er disse ungdommene som er i fokus i medietbildet og forskning, der årsakene til problemene ofte forklares ut fra:

- Innvandrere er isolerte, har lite kontakt med nordmenn, og de kan lite av norsk språk.
- Konflikt mellom såkalt ”innvandrerkultur” og ”norsk kultur”.
- Kulturkonflikter mellom første og annengenerasjon innvandrere.(Qureshi, Linjer 2/98:20)

Forklaringene på ungdommenes problemer har altså vært ut fra en kulturvinkling, ungdommene befinner seg ”mellom to kulturer” i en slags ”ingenmannsland”.

En som har et annet fokus enn det ”elendighetsperspektivet” som Qureshi (1998) beskriver, er Thomas Hylland Eriksen. Eriksen (2001) mener at minoritetsungdom som lever mellom kulturer, står overfor tre typer muligheter av identiteter: Ren identitet, bindestreks-identitet eller kreolsk identitet. Den rene identiteten bygger på en kontrast til ”de andre” og forskjeller blant mennesker. Her er det snakk om gruppetilhørighet som tyrker eller nordmann. Fordelen med denne identiteten er at den har klare grenser når det gjelder verdier og moral.

Den balanserer det kaos som preger omgivelsene og fritar individet fra ambivalens, fordi den definerer regler for oppførsel (op.cit.) På den andre siden kan overidentifikasjon som enten tyrker eller norsk føre til segregering eller assimilering. Mange etniske minoriteter beskriver sin identitet som bindestrek-identitet, og det er ikke uvanlig å kalle seg selv norsk - pakistaner eller kurdisk-norsk. Denne formen for identitet forutsetter at det er klare forskjeller mellom de to aktuelle kulturene, bindestrek-identitet er forsøk på å bygge bro mellom disse to kulturene (op.cit.). Minoritetsungdom kan for eksempel leve tyrkisk innenfor hjemmet, men når de går ut i offentligheten, blir de i de fleste henseender norske. Den tredje formen for identitets tilpasning har Eriksen kalt kreolsk. Den kreolske identitet skiller ikke kulturene og forsøker heller ikke å bygge bro mellom dem. Den lar seg ikke operere med bindestrek eller grenser. Mennesker som identifiserer seg på denne måten, kan for eksempel være muslim og samtidig drikke alkohol og spise svinekjøtt (op.cit.). Slik det fremstilles i Eriksens (2001) teori om identitets tilpasning, er det ulike måter minoritetsungdommer kan definere sin identitet på. De kan identifisere seg som helt pakistanske eller norske, eller som både og ved kalle seg norsk- pakistaner fordi de føler like mye tilhørighet i begge kulturer.

Helt enkelt kan de også danne sin egen måte leve på mellom disse to kulturene, uten å operere med grenser eller bindestreker, altså en kreolsk identitet.

Christine M. Jacobsen (2002) er også inne på dette med identitet i sin avhandling om unge muslimer i Norge. Hennes data er samlet inn gjennom deltagende observasjon og intervjuer av 40 unge muslimer. Det har kommet frem i avhandlingen at de unge er:

En generasjon som aktivt utforsker og skaper nye former for tilhørighet på tvers av etablerte kategorier som ”det norske” versus ”det utenlandske” og ”det tradisjonelle” versus ”det moderne”.

Jacobsen viser til identifikasjonsformer på tvers av etnisk tilhørighet, og er inne på andre identifikasjonsformer som f. eks klasse, kjønn, religiøsitet eller livsstil.

Videre nevner Jacobsen (2002) begreper som ”bindestreksidentitet” og ”kreolsk”. Disse begrepene blir brukt for å ”dekonstruere den kulturelle fiksjonen om integrerte og avgrensede individer som antas å være medlem av en kultur” (Jacobsen 2002:36). Ayse Calgar (1997) mener derimot at disse begrepene kan være med på reproducere nettopp det som det er ment for å kritisere, f. eks ved bruk av bindestreksidentitet har man lett for å fokusere på etnisitet som den primære identifikasjonsformen.

I likhet med Qureshi mener jeg at problemorientering er altfor ofte i fokus både i media og i forskning. Det er her også viktig å påpeke at det eksisterer forskning med en annen vinkling, slik som f.eks Jacobsens avhandling. Slik problemvinkling som nevnt tidligere har jeg ikke tenkt å utforske i oppgaven. Jeg vil heller gå nærmere inn ungdommenes forståelse av seg selv. Hvordan oppfatter de og skaper de sin identitet?

Identitet kan forstås på en rekke måter. Et eksempel er essensialistisk forståelse av identitet. Et essensialistisk syn på identitet innebærer at for eksempel at identitet som kvinne bygger på at det er noen egenskaper som er spesifikt kvinnelige. I essensialismen er ”subjektet i forgrunnen, og omgivelsene blir kulisser”.

Thomas Hylland Eriksen definerer essensialisme på denne måten:

Essensialisme består i den avlegse og for tiden dypt uvitenskapelig oppfatninger om at ”kulturer” har ”essenser” eller vesen egenskaper, altså at det ligger en kjerne av noe

ekte, sant og vedvarende bak løkens kjerne (Eriksen, 1993:159).

Essensialisme er altså tanken om at individer har en stabil kjerne, et klart fiks vesen. I et slikt perspektiv blir identitet noe man "har" og som er "inni i oss". Essensialisering kan føre til tankegang som at en person er slik og slik fordi han eller hun er pakistansk.

Dette gir assosiasjoner til at identitet er noe stabilt og enhetlig. Denne tankegangen gir en statisk forståelse av identitet, som alltid vil være slik det beskrives. Jeg har imidlertid ikke tenkt å ha en slik forståelse av identitet som utgangspunkt i denne oppgaven.

Jeg slutter meg til en forståelse av identitet som relasjonelt, prosessuelt og kontekstavhengig. Videre lener jeg meg til en poststrukturalistisk kulturforståelse. Dette innebærer at kultur blir sett på som uten fast betydningsinnhold fordi det hele tiden er skiftende (Barker 200, referert i Prieur 2004). Dette åpner for en forståelse av "individer som sammensatte personer med komplekse identiteter som konstrueres i relasjon til ulike kollektive og kulturelle strømmene som man til daglig er en del av" (Jacobsen 2002:32). Innenfor denne settingen fremstår etnisk minoritetsungdom som kreative kulturpendlere i stedet for forvirret og rotløs ungdom mellom to kulturer.

Problemstilling

Hvordan oppfatter og skaper etnisk minoritetsungdom sin identitet på ulike arenaer som venner/fritid og familie?

Spesifisering:

Ut fra denne problemstillingen har jeg fire sub – temaer som jeg vil fokusere på:

Venner/fritid – hva og hvem bruker ungdommene fritida si på?

Selvopfatning - hvordan oppfatter ungdommene seg selv og hvordan tror de andre oppfatter dem?

Tilhørighet - hvem er ungdommenes referansegrupper?

Medias rolle - hvordan påvirker media ungdommenes selvopfatning?

Når det gjelder venner/fritid tenker jeg at tid sammen med jevnaldrende og fritidsbruk kan fortelle litt om ungdommenes selvskaping. Neste tema er selvopfatning, og her kan ungdommene reflektere rundt sin identitet. Under tilhørighet vil jeg utforske ungdommenes tilhørighet. I siste tema, som er media, vil jeg utforske om media påvirker ungdommenes selvopfatning og tanker om dem.

Bakgrunnen for disse spørsmålene er å få fram ungdommenes egne beretninger rundt sin identitet. Det er deres oppfatninger jeg er interessert i. Jeg vil utforske hvordan ungdommene definerer seg selv og ut fra hva, og hvilken rolle etnisitet spiller? Jeg har også lyst til å se nærmere på hvilke grupper/personer ungdommene identifiserer seg med, og hvilke normer og verdier de føler tilhørighet til.

Målet med denne undersøkelsen er å belyse hvordan ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn skaper sin identitet, ved å kartlegge 6 etniske minoritetsungdommers oppfatning av seg selv. Hensikten er å få fram ungdommenes egen opplevelse av sin identitet, uten å innta et problem perspektiv, men en åpen og utforskende innstilling. Med en slik vinkling håper jeg at oppgaven kan bidra til et mer nyansert bilde av etnisk minoritetsungdom enn det problem bildet som jeg har beskrevet innledningsvis.

Kapittel 2

Definisjoner av sentrale begreper

Jeg skal se nærmere på de tre begrepene minoritet, etnisitet og identitet som er i problemstillingen. En grundigere gjennomgang av identitet tas opp under kapittelet teoretiske perspektiver.

Minoritet

FNs definisjon av minoriteter er: ”Grupper som oppfatter seg selv som annerledes i viktige spørsmål enn det storsamfunnet som de er en del av, og som ikke råder over maktressurser slik at de, om de vil, kan tvinge igjennom sine interesser og synspunkter i samfunnet som helhet” (Hagen og Qureshi 1996:19). Denne definisjonen refererer til en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn. Begrepet minoritet er relativ og eksisterer bare i forhold til en majoritet, den altså relasjonell. Det er hovedsakelig to typer etniske minoriteter i Norge. Den ene er urbefolkningen, altså samene, og de andre er såkalte urbane minoriteter. Urbane minoriteter vil si innvandrere, flyktninger og deres barn og barnebarn (Eriksen 2003). Det er den siste definisjonen av minoriteter jeg vil benytte meg av her.

Etnisitet

Etnisk er et uttrykk som blir brukt på grupper fra bestemte nasjoner som har samme religion eller språk. Etnisitet stammer fra det oldgreske *ethnikos/ethnos*, som opprinnelig betød hedninger, men senere kom til å bety folkeslag (Eriksen 2003). Det finnes ulike definisjoner av etnisitet. En snever definisjon av etnisitet er avstamning, dette vil si at etnisitet er noe den enkelte fødes inn i og som ikke kan velges bort (Øia 2003). En annen tolkning av etnisitet er: ”Etnisitet som et felleskap av mennesker som har visse sterke kulturelle trekk – som språk, levende tradisjoner og myter” (Øia 2003:61). En slik tolkning vil si at etnisitet er noe den enkelte vokser inn i og som til en viss grad kan velges.

En annen definisjon av etnisitet gjort av Eriksen (2003) lyder slik:

Opplevd kulturforskjeller som gjøres relevante (trekkes inn) i samhandling. En etnisk gruppe vedlikeholdes ved at disse kulturforskjellene (i forhold til en annen gruppe)

kontinuerlig gjøres relevante. Mellom de to (eller flere) grupper flyter det både informasjon, varer og av og til mennesker, men det finnes en usynlig grense mellom dem; en grense som ikke krysses. Denne grensen er ”ryggraden” i den etniske relasjonen; den er den som holder gruppen atskilte (Eriksen, 2003:55).

I følge denne definisjonen er det forholdet mellom grupper som skaper etnisitet, og ikke en gruppe alene. Det legges også vekt på de opplevde kulturforskjeller, altså de subjektive forskjeller som enkelte individer er overbevist om, og ikke de objektive (op.cit.).

Barth (1970) har definert følgende kjennetegn ved en etnisk gruppe:

1. Den søker å opprettholde biologiske selvbevarende befolkning
2. Medlemmene deler et eller flere sett av kulturelle verdier og normer
3. Medlemmene tar del i et interaksjons- og kommunikasjonsfelt
4. Det er en gruppe som identifiserer seg selv, og er identifisert av andre som forskjellig fra andre i samfunnet. Det sentrale ved gruppen er organisering av medlemmenes opplevelser av ”dem” og ”oss” (Barth1970, referert i Hagen og Qureshi 1996:19)

Marianne Skytte (2001) skriver om også etnisk identitet, og hun skiller mellom tre former for etnisk identitet: Personlig etnisk identitet, sosial etnisk identitet og kollektiv etnisk identitet.

Personlig etnisk identitet

Her skriver Marianne Skytte at personlig etnisk identitet er den identiteten som man får gjennom oppveksten. Det er da snakk om verdinormer, rollemodeller og kjønnsroller som innarbeides gjennom oppveksten i hjemmet.

Sosial etnisk identitet

Sosial etnisk identitet, er de sosiale kategoriene som mennesker klassifiserer seg selv og andre i. Her skiller det mellom det interne og eksterne aspektet.

Det interne aspektet er knyttet til individets forståelse av sin egen identitet i forhold til andre etniske grupper i samfunnet. Det eksterne aspektet er de sosiale kategoriene som andre klassifiserer enkelte individer i , for eksempel kjønn, alder og religiøs tilhørighet.

Kollektiv etnisk identitet

Kollektiv etnisk identitet er en gruppes kjennetegn av blant annet språk, utseende, kultur og territorium. Av alle etniske markører er språket tydeligst. Det er i språklige sammenhenger individets primære sosialisering foregår i, og kulturelle verdier og normer formidle.

Barth (1994) peker på gruppe-medlemmenes følelse av felleskap i form av at man deler kulturelle verdier og at man er i interaksjon med hverandre. Videre er det kriterier om at medlemmene identifiserer seg selv og av andre som forskjellig fra andre i samfunnet. Både Barth (1994), Skytte (2001) og Eriksen (2003) er inne på at etnisk identitet oppstår ved relasjoner. En gruppe har ingen etnisk identitet hvis den ikke står i kontakt med den andre som den kan kontrastere seg mot. Slik oppstår etnisk identitet i samhandling med andre grupper.

Slik jeg har forstått dette, så viser etnisitet til de holdninger, verdier, interaksjon og praksiser som kjennetegner en gruppe mennesker som ofte vil være knyttet til hverandre gjennom forestillinger om felles opphav. Videre er etnisitet knyttet til relasjoner og ikke en egenskap hos en gruppe. Det er en slik forståelse av etnisitet som er utgangspunkt i oppgaven.

Individualisering og identitetsskaping/ selvskaping

Individualisering er ifølge Marianne Gullestad (2002) at "det enkelte menneske plukker identitets-elementer fra ulike kilder i sin selvskaping som et "unikt", "selvstendig" og "autonomt" individ". Mennesker skaper seg selv ut i fra det som er tilgjengelig av kulturelle kontekster i samfunnet. Denne selvskapingen og individualiseringen er ikke helt uavhengig og problemfri. Identitet er ikke noe den enkelte kan skape slik man ønsker. Alle er vi er avhengige av bekreftelse rundt vår identitet fra omgivelsene. "Mennesker er avhengig av å finne andre mennesker som er villig til å bekrefte de normer og identitet og selvbildet som fremvises" (Gullestad 2002:245).

I boka *Tilhørighetens mange former* vises det identitetens mangfold i forhold til unge muslimer i Norge. Det viser unge muslimers selvskaping, hvor ulike identitetsdimensjoner som for eksempel etnisitet, religion, kjønn og generasjon blir tatt i bruk.

Ungdommene i dette feltarbeidet av Christine M. Jacobsen (2002) forhandler om identitet og grenser i forbindelse med blant annet etnisitet, kjønn og generasjon. Identitetsarbeidet skjer med utgangspunkt i betydelig kulturell kompetanse på ulike felt. Dette identitetsarbeidet er sett i lys av forandringer i samfunnet som påvirker hvordan identitet forstås i et sen - moderne samfunn. Dette innebærer at selvidentitet ikke kan skapes ved å lene seg til entydig tradisjon.

I det moderne samfunnet kan man ikke lenger bare følge nedarvede verdier som man har fått gjennom oppveksten for eksempel, men heller velge verdier gjennom tilgjengelige tradisjoner (Gullestad 2002). I dagens samfunn deltar barn og unge på ulike arenaer uten sine foreldre, og får inntrykk fra andre hold på grunn av blant annet globalisering og internasjonalisering. På denne måten blir andre verdier enn de man får gjennom oppveksten tilgjengelig for barn og unge i deres selvskaping. Altså utvikles barns forståelse av seg selv og verden gjennom samhandling med voksne omsorgspersoner, andre barn, skole og media (Ulvik 2005). Ut i fra dette så beveger minoritetsetniske barn og unge på ulike sosiale arenaer som for eksempel skole, hjem, fritid og får impulser og inntrykk fra disse arenaene. Selvskaping skjer gjennom disse bevegelsene mellom sosiale arenaer. Der det hentes identitetslementer fra ulike arenaer. Slik jeg har beskrevet tidligere, så er selvskaping også avhengig av bekreftelse på fremvist identitet fra omgivelsene. Etnisk minoritetsungdom kan til tider oppleve at deres selvpresentasjon ikke blir anerkjent av omgivelsene, fordi de blir tolket ut i fra forståelsesrammer som er etablerte i samfunnet om minoritetsetniske ungdommer.

Kapittel 3

Teoretiske perspektiver

I denne oppgaven blir identitet sett ut i fra et relasjonelt og prosessuelt perspektiv. Jeg har derfor valgt å benytte symbolsk interaksjonisme og kulturpsykologi som teoretiske perspektiver. Jeg skal i dette kapittelet redegjøre for disse to perspektivene, og diskutere hvordan det kan ha relevans for forståelse av etniske minoritetsungdoms identitet skaping. Videre er kapittelet ment som grunnlag for den senere analysen.

Symbolsk interaksjonisme

Jeg skal kort redegjøre for hovedtrekkene ved symbolsk interaksjonisme og deretter gå inn i den delen av perspektivet som jeg mener har størst relevans for oppgaven, med tanke på identitet.

Symbolsk interaksjonisme er ett av de sentrale perspektiver innen sosialpsykologi. Bidragsyterne til perspektivet er George Herbert Mead, John Dewey, Jane Addams og Charles Horton Cooley. Dette perspektivet innebærer blant annet at den sosiale virkeligheten er i stadig forandring. I symbolsk interaksjonisme er man opptatt av forståelse. Det er et perspektiv for analyse av den sosiale virkeligheten der forståelse er i sentrum (Levin & Trost 2005). Det er fem viktige hjørnesteiner innen symbolsk interaksjonisme: definisjonen av situasjonen, all interaksjon er sosial, vi interagerer ved hjelp av symboler, mennesket er aktivt og vi handler, oppfører oss og befinner oss i nået. Thomas Znaniecki sier dette om definisjonen av situasjonen: "If men define situations as real, they are real in their consequences" (Thomas & Thomas 1928:572, referert i Levin 2005). Dette innebærer at menneskets definerings av situasjonen er avgjørende for hvordan de handler. Levin & Trost (2005) illustrerer definisjonen av situasjonen ved å vise til et halvfullt glass med vann som samtidig er halvtomt. Her kan definisjonen av situasjonen ha noe si for minoritetsungdom, om de ser sin identitet som konfliktfylt eller som ressurs.

Interaksjon i symbolsk interaksjonisme innebærer å samhandle, ikke bare gjennom tale men også gjennom gester. Interagering foregår ikke bare med andre mennesker, men også med oss selv gjennom våre tanker. Innenfor dette perspektiv er det fokus på mennesket som sosiale aktive vesener som lever, og interagerer med symboler i nået. Dette betyr at vi som mennesker ikke er statiske men er i en prosess som stadig er i forandring (op.cit.).

Identitet

Det er i ungdomstida en stor del av identitetsutviklinga skjer. Ungdommene søker etter ny identitet og stiller seg selv spørsmål som: "Hvem er jeg" og "Hva vil jeg med livet med mitt?". Erikson som er en sentral teoretiker i forhold til forståelsen av identitet, har en faseorientert teori. Han mener i likhet med Freud at barn går gjennom bestemte biologisk faser som former personligheten. Hvordan disse fasene blir opplevet er igjen grunnlaget for hvordan personligheten blir (Erikson 1963, referert i Tetzchner 2001). Til forskjell fra Freud, mener Erikson derimot at emosjoner utgjør grunnlaget for personlighet i stedet for konflikter knyttet til seksuelle impulser. Videre mener Erikson at man går igjennom "krisiske perioder" som er kjennetegnet ved ulike sosiale kriser. Et eksempel på slike kriser er "identitets vs. rolleforvirring" i ungdomsalderen. Her det snakk om en krise som oppstår ut fra at identifisering med foreldrene ikke strekker til lenger, ettersom individet søker etter å finne sin plass i en større sammenheng. Tetzchner (2001) mener her at det er forandringen fra barn til voksen identiteten blir dannet. Identiteten er satt sammen av en rekke ulike typer erfaringer og utfordringer. Den utvikles gjennom større sosial deltaking og gjennom økt forståelse av seg selv (op.cit.).

George Hebert Mead ser også identitet og selvet som noe utformet i interaksjon og i felleskap. Gjennom aktiviteter i fellesskapet konstrueres identiteten. Identiteten er ikke fast bestemt påpeker Morken (1997). Identitet dreier seg om hvem en person er. Identitet er det en person "identifiserer" seg med. Det dreier deg seg om hvem jeg tror jeg er og hvem andre tror jeg er, altså det som er gjenkjennelig som "meg". Men identiteten er ikke fast bestemt. Den endrer seg ved forskjellige situasjoner, altså identitet som sosialkonstruksjon. Det er her snakk om situasjonsbetinget identitet som for eksempel identitet knyttet til faglighet i forhold til ens arbeid eller identitet knyttet religion(op.cit.). Mead er inne på det og.

Han mener at identitet ikke er noe en har, men noe som kontinuerlig endres gjennom sosial handling og i kommunikasjon med andre (Vaage 1998).

Selvet - Å ta den andres rolle

Mead blir regnet som en av pionergenerasjonene innen amerikansk pragmatisme (Vaage 1998). Han er kjent innenfor området symbolsk interaksjonisme som er ett av de sentrale perspektiver innen sosialpsykologi. Slik jeg har nevnt tidligere, innebærer perspektivet blant annet at den sosiale virkeligheten er stadig i forandring. Mead er opptatt av at en tar den andres roller, "role-taking". Å ta den andres rolle handler om å sette seg i et annet menneskets situasjon. Det går ut på at en prøver å forestille seg hvordan et annet menneske tenker og føler. Ved å ta den andres rolle, konstruerer vi og forandrer vårt selv (Levin og Trost 2005). I følge Mead har selvet (the self) to deler, "me" og "I". "Me" består av selvets sosiale roller som er forventninger rettet mot oss, slik vi oppfatter dem. Disse forventningene er innarbeidet i selvet. "I" derimot er individets reaksjon på egen oppfatning av andres meninger og adferd. "I" er momentant og representerer den kreative og spontane delen av selvet, mens "me" er mer stabil og endres langsomt. På denne måten er vårt selv relativt stabilt og forandres langsomt (op.cit.). Meads tankegang var at mennesker ikke blir født med et selv men at det dannes i samhandling med andre mennesker.

I likhet med Mead var Cooley også opptatt av det å sette seg inn i andres posisjon. Sammen med Jane Addams presenterte Cooley "sympatisk introspeksjon", det vil si ved å benytte sympati, med medfølelse kan man lettere sette seg inn i andres menneskers situasjon.

Resonnementet er at ved å sette seg inn den andres posisjon, ser man også den andres oppfatning og bedømming av seg selv, noe som igjen er med på å forme og forandre en selv. "Sympatisk introspeksjon" gjør det mulig å se seg selv ut i fra den andres øyne, vi ser den andres bilde av oss som i et speil. Dette kaller Cooley "looking-glass self", speilselvet. Speilselvet er menneskets identitet. Det som først og fremst opptok Cooley, var det sosiale selv.

Det sosiale selvet består av tre grunnleggende komponenter (Levin og Trost 2005:37):

1. vår forestilling om hvordan vi ser oss for andre
2. vår forestilling om den andre personens bedømming av oss
3. en selvfølelse, positiv eller negativ, som oppstår av disse forestillinger

Med dette illustrerer Cooley at samhandling med andre mennesker har betydning for selvet, og knytter identitet mot andre mennesker.

Ut fra dette må det kunne antas at Cooley mente at identitet er situasjonsbetinget (op.cit.). En av de fremste identitetsforskerne innen for symbolsk interaksjonisme er Gregory P. Stone. Stones definisjon er ” identitet har en når en av andre er plassert som et sosialt objekt på samme måte som en tilskriver og tilkjenner seg selv” (Levin & Trost 2005:147). Slik jeg forstår dette, så må ens forståelse og oppfattelse av seg selv stemme overens med omverdens forståelse og oppfattelse av en. På denne måten er Stones identitetsbegrep inne på Meads og Cooleys selvbegreper. Identitet blir ikke sett som bare noe eget, men den er også avhengig av andres mennesker i omgivelsen. Mead i likhet med mange andre innenfor symbolsk interaksjonisme perspektivet, mener at mennesket blir mennesket av omgivelsene rundt. Vi sosialiseres inn i samfunnet fra barnsbein av, der man lærer normer, verdier og forventninger som finnes der. Vår sosialisering prosess inkluderer mennesker i omgivelsene som får innflytelse på utforming av vårt selv. Disse kalles *signifikante andre* (Levin & Trost 2005). Som regel er det foreldrene som er de *signifikante andre* tidlig i sosialisering prosessen. Ettersom barnet vokser er det også andre som blir signifikante. Andre betydningsfulle personer kan være venner, søsken, lærere osv. *Signifikante andre* karakteriseres som personer som vi bryr oss om og lytter til, og derfor får de også innflytelse på skaping av vårt selv. Det påpekes at signifikante andre ikke alltid behøver å være mennesker, men kan også være ideer som Gud eller dyr. Det er ikke bare signifikante andre som har innflytelse ved forming av selvet, men også den *generaliserte andre* som er:

Det organiserte samfunnet eller sosiale gruppen som gir individet et eget selv. Det skjer gjennom individets oppfatninger av meninger, normer og forventninger hos den generaliserte andre som en enhet bestående av samfunnet eller gruppen (Levin & Trost 2005:61).

På denne måten ser individet seg selv ut fra omgivelsens perspektiv, og dermed blir

generaliserte andre av betydning for selvet. Med dette tenker jeg på Erving Goffman som også er opptatt av det relasjonelle aspektet ved identitet. Identitet formes i interaksjon med andre, og her legges det spesielt vekt på den andres oppfatning av oss. Goffman (2000) skiller mellom det han kaller personlig identitet, jeg identitet og sosial identitet.

Personlig identitet – Ved personlig identitet menes det ”identitetsknagger” som kjennetegner en person for eksempel trekk ved utseende, navn og en persons historiske data. Det personlige identitet gjør det at individet kan skilles fra andre ofte dokumenteres gjennom førekort og fødselsattest. Jeg identitet (felt identity) – er de subjektive og refleksive forståelsen enkelt individer har av seg selv. Det er det bildet enkelte individer har av seg selv som bygges ut av samme materialet som også andre benytter til å konstruere deres personlige og sosiale identifikasjon. Men individet er betydelig fristilt med tanke på denne utformingen. Sosial identitet dannes av kategorier som er sosialt konstruert, sosialt gjenkjennelig og er en tilskrevet egenskap. Når vi ser en fremmed, tilskriver vi ham eller henne visse egenskaper som ikke stemmer med personens faktiske sosiale identitet. En tilskrivelse sier Goffman utgjør en persons tilsynelatende sosiale identitet. Det er viktig her å peke på her at Goffman mener at sosial identitet er en tilskrevet identitet eller egenskap, og knytter dette til stigmatisering. Bruk av Goffman i oppgaven henger sammen med hans interesse for det relasjonelle aspektet ved identitet.

I artikkelen ”Mellom stigmatisering og mestring - en kunst for de privilegerte” nevner Naushad Ali Qureshi (1991) at oppdragelse og sosialisering i dagens samfunn ikke bare foregår i hjemmet, men også i spesialiserte institusjoner som for eksempel barnehage, skoler og fritidsklubber. Sosialiseringen begynner i hjemmet og er en prosess som også omfatter påvirkning fra andre sosiale systemer enn familien som for eksempel kameratflokk eller skolen. Med hjem her tar jeg utgangspunkt i familien, som er et sentralt ankerfeste for identiteten. Hva familie er og hvilke funksjoner den har varierer fra samfunn til samfunn. Bruk av ordet familie er knyttet til forståelsen av familie som en sosial gruppe som er bundet sammen av biologiske, juridiske og følelsesmessige bånd (Levin 1994).

Slik jeg har nevnt tidligere, så inkluderer vår sosialiseringsprosess *signifikante andre* og

generaliserte andre som får innflytelse på vår selvskaping. Sosialiseringsprosessen begynner i hjemmet, gjennom oppdragelsen. Dette er såkalt primærsosialisering hvor individet lærer hva som er rett og galt (Garsjø 2001). Gjennom primærsosialisering lærer man også normer for atferd, holdinger, verdier, ferdigheter og får overført kultur fra tidligere generasjoner.

Ungdommer med minoritetsbakgrunn vokser opp i et hjem hvor foreldrene oppdrar barnet med et sett med normer, verdier og overfører det særegne med sin kultur og religion.

Sekundærsosialisering er læring og innøving av særlige ferdigheter i samfunnet. Skolen eller vennegjengen kan være en arena hvor man utvikler felles tenkning, holdninger og ferdigheter.

Slik jeg har forstått resonnetet bak *signifikante* og *generaliserte andre*, så er det gjennom primærsosialisering at foreldre og søsken kan fungere som *signifikante andre*. Slik blir de til personer som vi bryr oss om og lytter til, og derfor får de også innflytelse på vår selvskaping.

Den generaliserte andre har også betydning for vårt selv, i den grad at vi påvirkes av oppfatninger av meninger, normer og forventninger hos den generaliserte andre. Det er dette

jeg vil utforske i min oppgave. Denne oppgaven tar ikke sikte på et problemperspektiv i forhold til spenningen mellom primær- og sekundærsosialisering grunnet "kulturkollisjon".

Den går heller inn for å være utforskende i forhold til selvskaping når man har en annen etnisk bakgrunn enn majoriteten. Jeg vil utforske hvem ungdommene ser på som sine *signifikante andre*, oppfatning av den *generaliserte andres* blick på ungdommene, og hva dette betyr for deres selvskaping.

Som jeg har nevnt tidligere, så er det gjennom primærsosialisering at det for eksempel foreldre fungerer som "signifikante andre". Ofte er den "signifikante andre" en person som vi bryr oss om og lytter til, og derfor også får innflytelse på vår selvskaping. I tenårene foregår det en løsriving fra foreldrene, og jevnaldrende får en sentral plass i ungdommens liv. Venner blir da viktig for ungdommene i denne perioden, fordi de deler mange opplevelser som foreldrene ikke deler. I denne sammenheng er det ikke uvanlig blant ungdommer i tenårene at de speiler seg i hverandre, og på denne måten blir hverandres "signifikante andre". Gullestad (2002) nevner også at globalisering og internasjonalisering som barn og unge får gjennom blant annet massemediene og internett, er knyttet til "behovet hvert barn har for å fortolke og integrere erfaringer fra mange ulike roller og fora".

Dans, musikk og kommersielt produserte bilder anses som kilder til selvskaping, og viktige referansepunkter for bearbeiding av opplevelser for de unge.

Med utgangspunkt i dette, har jeg valgt å se nærmere på arenaer som venner og fritid i oppgaven. Samtidig ønsker jeg å fange opp andre identifikasjonsformer enn etnisitet ved å se på arenaer utenfor hjemmet som skole og fritid. Jeg har valgt ut arenaer som fritid og venner, for å se om etnisitet spiller en rolle, og i så fall hvilken betydning etnistet har på disse arenaene. Dette fordi jeg mener, at det finnes en grunnantagelse hos folk generelt, om at minoritetsungdom først og fremst definerer sin identitet ut fra etnisk tilhørighet. En slik antagelse fra min side bygger på mine egne erfaringer som etnisk minoritet.

Ayşe Calgar (1997) påpeker viktigheten av å ikke anta etnisitet som den primære identifikasjonen. Det er like viktig å fokusere også på andre identifikasjonsformer. Ettersom personlig identitet er mangesidig og komplekst, er ikke etnisk identitet nødvendigvis alltid den mest sentrale (Jacobsen 2002). Ved også rette fokus på arenaer utenfor hjemmet som for eksempel skole og fritid, ønsker jeg å fange opp eventuelle andre identifikasjonsformer. Videre er utgangspunktet for oppgaven en identitetsteori som baserer seg på enkeltindividers relasjoner til andre mennesker, som jeg har nevnt tidligere. Selvskaping blir sett på som en sosial prosess i samhandling med andre. Det er snakk om identitet som prosess, der identiteten hele tiden er i forandring.

Kulturpsykologi

Kulturpsykologi i denne oppgaven tar utgangspunkt i den tilnærmingen som beskrives i boka ”Kulturpsykologi – bevegelser i livsløp”. Her brukes perspektivet med inspirasjon fra sosiokulturell teori, sosialkonstruksjonisme og poststrukturalistisk teori.

Psykologi og kultur danner betegnelsen *kulturpsykologi*. Psykologi er læren om sjelen (psyke). Ordet kultur betyr dyrking eller foredling (Gulbrandsen 2006). En klassisk definisjon av kultur er ” den komplekse helheten av kunnskap, tro, kunst, moral, lover, skikker og andre kapasiteter og vaner mennesker tilegner seg som medlemmer av et samfunn” (Tylor 1871, referert i Barth 2002). Kultur forstås på denne måten som ideer og betydningssystemer som gir mening til menneskers funksjon.

Det er i sosial interaksjon med hverandre mennesker utvikler felles meningssystemer (op.cit.). En annen definisjon av kultur er - ”et system av meningssammenhenger, et univers av mening som ordner og gir form til menneskelig erfaring og virkelighet” (Solheim 1990, referert i Toverud 2002:20). Det er denne definisjonen som er utgangspunktet for oppgaven siden den legger vekt på meningsaspektet og, på denne måten åpner for å utforske både fra en kollektiv og personlig vinkel. Videre kommer kulturens prosessuelle side tydelig fram (op.cit.). Ved at jeg bruker en slik definisjon av kultur, unngår jeg kulturforklaringer som kan essensialisere. De klassiske kulturdefinisjonene innenfor antropologien kritiseres for å bidra til ”tingliggjøring” av kultur, på den måten at kultur gjøres til ”en fast enhetlig og avgrensbar ”ting” som ligger utenfor mennesket og påvirker oss” (Barth 2002, referert i Gulbrandsen 2006). Det er slik kultur brukes når man for eksempel hører, - en person er slik og slik fordi han eller hun er pakistansk, eller ”vår” kultur i motsetning til ”deres” kultur. Med en slik ”tingliggjøring” og statisk forståelse blir det vanskelig å gripe fatt i kulturelle forandringer, kulturelle utvekslinger mellom samfunn og grupper og kulturelt mangfold innen grupper og samfunn.

Kulturpsykologi er:

Studie av hvordan kulturelle tradisjoner og sosial praksis regulerer, uttrykker og omformer den menneskelige psyke, noe som heller resulterer i etnisk variasjon i tro og tenkning, i selv og følelser, enn i noe universelt menneskelig. Kulturpsykologi er studiet av måter subjekt og objekt, selvet og andre person og kontekst, figur og grunn, praktiker og praksis, lever sammen, er avhengig av hverandre – og dynamisk, dialektisk og i felleskap former og skaper hverandre (Toverud 2002:17, referert i Ulvik 2005).

Utgangspunktet for kulturpsykologi er altså en forståelse av person og samfunn som gjensidig konstituerende. Dette som fenomener som ikke kan tenkes uavhengig av hverandre. Videre består den samfunnsmessige siden av både strukturelle forhold, sosial organisering og kultur (Toverud 2002).

Kulturpsykologiens syn på identitet – akse av motsetninger

I kulturpsykologisk perspektiv er identitet mangfoldig og stadig i forandring. Identitet formes i samhandling mellom individ og omgivelser, et konstituerende samspill. Med dette menes at individet er med på å forme sine omgivelser, samtidig som omgivelsene virker forandrende inn på den enkelte. Innenfor psykologien har en hatt tendens til å overfokusere på enten individ eller omgivelsene (Toverud 2002). Kritikken går blant annet på at i individorientert psykologi har man ikke lagt vekt på omgivelsene, mens for eksempel sosialpsykologien ikke har lagt nok vekt på individet.

Kulturpsykologi prøver å løfte fram samspillet mellom individet og dets omgivelser. Det er et forsøk på å tenke både – og i stedet for enten - eller. Ruth Toverud (2002) snakker om *akser* der en kan søke etter sammenhenger i stedet for å se det indre og ytre som atskilt. Tilsvarende ses identitetsdannelse også som bevegelser langs en akse mellom kontinuitet og endring. Aksen mellom det indre og ytre omhandler hvor vi retter oppmerksomheten angående skaperkraft og muligheten til å delta i konstruksjon av den sosiale virkeligheten. Det handler om individets mulighet til å forandre og forhandle.

I sosial - konstruksjonistisk perspektiv anser man ”kunnskap om verden og om oss selv som sosialt konstruert. Dette innebærer at hver enkelt av oss ikke har deltatt i diskusjonen om hvorvidt en oppfatning er ”riktig” eller ikke” (Gulbrandsen 2006:257). Individet møter på denne måten hinder i sin selvskaping, ved at handlinger og ytringer møtes av invitasjoner eller barrierer. Viktig her er å se individets skaperkraft og samtidig være oppmerksomhet på de begrensninger som ligger i omgivelsene (Toverud 2002).

Identitet i kulturpsykologi ses ofte i forbindelse med de store og gjerne mer varige kategorier. Slike kategorier er for eksempel kjønn, alder, klasse og etnisk tilhørighet, som enkeltindivider tilbys å forstå seg selv gjennom og plassere seg. Men det er de særegne og unike livserfaringene som for eksempel kvinne, norsk som setter preg på og virkeliggjør disse kategoriene. Allikevel er ikke kvinner, menn, norsk på generelle måter. Derimot er det vår unike historie som gjør oss kvinne, menn, norsk. Samtidig som mye felles forståelse og kunnskap er sett i sammenheng med hva det innebærer å være kvinne, mann, norsk, i vårt

samfunn (op.cit.).

Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet redegjort for de teoretiske perspektivene som skal brukes til å analysere det empiriske materialet. Disse to perspektivene er symbolsk interaksjonisme og kulturpsykologi.

De to teoretiske perspektivene jeg har presentert fanger opp både det individuelle og de strukturelle rammene for identitetsskaping. Begge perspektivene er inne på hvordan interaksjon med andre mennesker er relevant for vår identitetsskaping. Symbolsk interaksjonisme er mer individorientert, mens kulturpsykologi i større grad også fanger opp det strukturelle og begrensninger som ligger i omgivelsene.

Med Mead og Cooleys resonnement i tankene tenker jeg at symbolsk interaksjonisme er mer på det individuelle plan ved at man er opptatt av individets reaksjon på oppfatning av andres meninger. Det går mer på individets egen forståelse av hvordan andre oppfatter dem, og hva de tror om dem. Dette har igjen betydning for hvordan vårt selv formes. Symbolsk interaksjonisme blir mer individorientert ved at det vektlegger individets forestillinger om blant annet, hvordan andre oppfatter dem.

Kulturpsykologi derimot fanger i større grad opp den samfunnsmessige siden, både strukturelle forhold, sosial organisering og kultur. Individet konstruerer sin identitet i interaksjon med andre, og har valgmuligheter og spillerom med hensyn til identitetsforming. Men dette betyr ikke at individet står fritt frem sin konstruksjon. Det er umulig å ikke forholde seg til andres fortolkning av en selv. Kulturpsykologien bestreber seg etter forbindelser mellom person og kontekst, og slik Ulvik nevner innebærer:

en kulturpsykologisk posisjon at alle menneskelige fenomener må studeres som kulturelle fenomener, det er hevet over spørsmålet om hva som er naturlig/universelt og hva som er kulturspesifikt (Ulvik, 2004:44).

Videre retter perspektivet seg mot ”hva mennesker ser som og utnytter som muligheter for seg i en gitt livssammenheng, slik på samme tid både forsyner seg, utfordrer og forandrer kultur”

Dette teori kapitlet er grunnlaget for den senere analysen av det empiriske materialet. Før vi kommer til selve analysen, blir metode delen presentert i neste kapittel.

Kapittel 4

Metode og design

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for metodevalg og se det i forhold til problemstillingen og teori.

Valg av design

Når det gjelder valg av design skriver Ringdal (2001) at et grunnleggende valg er mellom kvalitativ og kvantitativ design. Min problemstilling danner grunnlaget for undersøkelsen, og forskningsspørsmålene er rettledeende i forhold til metodevalg. Min målsetting i forhold til problemstilling er å forstå virkeligheten slik den oppfattes av informantene.

Kvalitativ design består av grundige undersøkelser av få enheter og denne metoden har jeg tenkt å benytte. I mitt tema er jeg opptatt av hvordan minoritetsungdom skaper sin identitet. Å ta andres syn på seg selv kan være vanskelig når storsamfunnet ser på en som annen rangs. Jeg er interessert i å forstå verden fra intervjupersonens side. Kvalitativ metode gir mulighet til å få fram erfaringer hos minoritetsungdommer og deres oppfatning av dette fenomenet. Jeg tror at forskningsintervju vil være best egnet til å få fram ungdommens oppfatning av sin identitet. Ungdommenes forståelse og kunnskap om nettopp denne problemstillingen blir undersøkelsesobjekt. Kunnskapen er å finne i intervjupersonene. Jeg har derfor valgt intervju som er en kvalitativ design og eg mener at forskningsintervju vil være best egnet til å belyse problemstillingen. Det gir også mulighet til å forstå sider ved ungdommenes dagligliv fra deres eget perspektiv (Kvale 1997).

Formålet med intervju er å innhente for eksempel kunnskap om en bestemt person eller institusjon, og bruke denne kunnskapen til å illustrere mer generelle fenomener (Ringdal 2001). En vanlig kritikk av intervjustudie er at funnene ikke er generaliserbare ettersom den involverer for få personer (op.cit.). Det kan likevel få fram generaliserte holdninger. Jeg har brukt fokusgruppe som supplement til intervjuene, altså en kombinasjon av intervju og fokusgruppe. Fokusgrupper er ”en forskningsmetode, hvor data produseres gjennom gruppe

interaksjon omkring et emne, som forskeren har bestemt (Morgan, 1997, referert i Halkier 2005:11). Det som kjennetegner fokusgrupper er altså en kombinasjon av forskerbestemt emne og gruppeinteraksjon. Et slikt gruppeintervju kan gi rom for diskusjon og refleksjon rundt teamet. Samhandlingen mellom informantene kan bringe fram spontane og følelsesladede uttalelser om temaet som blir diskutert (Kvale 1997). Ved å bruke bare fokusgrupper er det fare for å ikke fange opp data om individers livsverden, siden forskeren får mindre mulighet til å spørre om den enkeltes forståelser og erfaringer, på samme måte som i individuelle intervjuer. Fokusgrupper er derimot velegnet til å produsere viten om kompleksiteten i betydningsdannelser og sosiale praksiser som ellers er vanskelig å fange opp i individuelle intervjuer, men det er her viktig å være klar over gruppeeffekter i fokusgrupper. Gruppeeffekter som konformitet og polarisering kan oppstå og hemme variasjonen i deltakeres forståelser og erfaringer (op.cit.). I denne undersøkelsen er det først individuelle intervjuer og deretter fokusgruppe. Fokusgruppa består av de samme informantene som fra de individuelle intervjuene. Jeg har nettopp valgt å kombinere individuelle intervjuer og gruppeintervju for å følge opp og fordype meg i viten som har kommet fram i de individuelle intervjuene.

Utvalg

Når det gjelder utvalg av informanter, tenker jeg i mitt utgangspunkt hvor er det mest hensiktsmessig å hente informasjon fra for å belyse min problemstilling. Siden jeg er interessert i å finne ut av hvordan minoritetsungdom skaper sin identitet, vil valg av informanter naturligvis være etnisk minoritetsungdom. Jeg foretar da en kriteriebasert utvelging. Ved kriteriebasert utvelging velges informanter som oppfyller spesielle kriterier (Johannessen, Tufte, Kristoffersen 2006). Jeg har undersøkt hvordan etnisk minoritetsungdom skaper sin identitet, og da må to kriterier være tilstedet:

1) informantene må ha en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Når jeg skriver etnisk minoritetsungdom, er det snakk om ungdom med innvandrerbakgrunn.

Med innvandrerbakgrunn, mener jeg ungdom som er født i, eller oppvokst i Norge og har en eller to foreldre født i et annet land.

2) informantene skal være født eller oppvokst i Norge. Det vil si at ungdommene har tilbrakt store deler av livet sitt i Norge, minst 8-10år.

Begrunnelsen for antall år i Norge er en antagelse om unge som nylig har ankommet i Norge er ubefestet i sin nye sammenheng at de ikke er i like sterk grad tilknyttet til Norge. Videre begrenser jeg meg til aldersgruppen 15-19 år. Bakgrunnen for denne begrensningen er antagelse om at denne aldersgruppen har mer reflekterte tanker rundt sin identitet. Når det gjelder utvalgets størrelse er det i samtaleintervjuer vanlig med 10-30 informanter (Kvale 1997). Med tanke på hvor mange intervjuer det er praktisk mulig å gjennomføre med den tida jeg har til rådighet, velger jeg å intervju seks informanter. Jeg antar at dette vil gjøre det mulig å si noe om informantenes generelle holdning samtidig som det gir mulighet til å kunne gå dypt nok ned i hver enkelt informants fortelling.

Ved rekruttering av informanter kontaktet jeg ungdomsskoler der det er stor andel av minoritets elever. Gjennom privat nettverk fikk jeg tips om en videregående skole i Telemark der elever med minoritets bakgrunn jobbet med et skoleprosjekt om identitet og flerkulturellhet. Jeg tok kontakt med læreren som hadde ansvaret for dette skoleprosjektet. Dette resulterte i at jeg fikk være med ungdommene i to dager på skolen. Der intervjuet jeg seks ungdommer i målgruppen.

Intervjuguide

Nedenfor har jeg tenkt å gi en liten framstilling av intervjuguiden (se vedlegg).

I sammenheng med forskningsintervjuet laget jeg en semistrukturert intervjuguide som jeg kunne bruke under intervjuet. I et semistrukturert intervju kan man bevege seg fram og tilbake i intervjuet. Det er mulighet for at rekkefølgen på spørsmål og temaet kan varieres (Johannessen, Tuft, Kristoffersen 2006). Jeg laget en intervjuguide basert på ulike temaer. Jeg begynte med faktaspørsmål som kjønn, alder, etnisitet bakgrunn og antall år i Norge. Disse var spørsmål som jeg tenkte ville være greie å starte et intervju med. Videre hadde jeg fire temaer med sine underspørsmål. De fire temaene er fritid/venner, selvoppfatning, medias rolle og tilhørighet. Bakgrunnen for disse temaene er å få fram informantenes egne beretninger rundt sin identitet. Det er deres oppfatninger jeg er interessert i. Jeg vil utforske hvordan ungdommene definerer seg selv og ut fra hva, hvilken rolle etnisitet spiller, og opplevelse av identitetskrise grunnet dobbel kultur. Jeg har også lyst til å se nærmere på

hvilke grupper/personer ungdommene identifiserer seg med, og til hvor ungdommene føler tilhørighet.

Det første temaet omhandler venner/fritid og hvem som anses som viktige personer for ivaretaking av identitet. Her tenker jeg at venner/ fritidsbruk, relasjoner til signifikante andre kan fortelle litt om ungdommenes selvskaping. Jeg tenker at fritidsbruk, samhandling med venner og familie er av betydning for identitetsskaping. Spørsmål under dette temaet er knyttet til valg venner, hobbyer, fritidsbruk og hvem som anses som signifikante andre.

Neste tema dreier seg om selvoppfatning. Spørsmålene er knyttet til hvordan ungdommene oppfatter seg selv, og hvordan de tror andre oppfatter dem. Spørsmål rundt dette tenker jeg vil føre til at informantene reflekterer rundt sin identitet.

Den tredje delen av guiden handler om tilhørighet. På dette punktet utforsket jeg ungdommenes tilhørighet. Det er spørsmål angående tilknytning og referansegrupper der ungdommene blant annet blir spurt om hvilket miljø de er knyttet og om hvilke personer er viktig for å ivareta deres identitet.

Det siste temaet er media. Grunntanken her er å få fram om media har noen påvirkning på ungdommenes selvoppfatning og tanker om seg selv. Som samtaleverktøy under intervjuet har jeg brukt nettverkskart. Nettverkskart kan brukes som hjelp til å beskrive livssituasjoner og ens nettverk. Nettverk sier noe om enkeltindividers kontaktnett og kontaktens funksjon (Klefbeck 2005). I denne sammenheng vil nettverkskart bli brukt som samtaleverktøy, for å identifisere signifikante personer som har betydning for ungdommenes identitetsskaping. Dette ved å be dem om å skrive opp personer som er viktige for dem, og deretter plassere dem på et nettverkskart i forhold til dem selv. På denne måten fungerer nettverkskartet som et redskap til samtale sammen med intervjuguiden.

Mitt ståsted

Det har vært viktig for meg å reflektere over min posisjon i forhold til informantene. Ved intervju vil ytre kjennetegn som for eksempel alder og kjønn ha betydning for hvordan forskeren oppfattes av informantene, skriver Thagaard (2003). For mitt vedkommende var det etnisitet som hadde betydning for hvordan informantene oppfattet meg. Jeg har i likhet med informantene en annen etnisk bakgrunn og har vokst opp i Norge med to utenlandske foreldre. Dette ble av informantene oppfattet som en som har samme erfaringer og kunnskap om emnet. Jeg anser dette som en fordel i sammenhengen med intervjuene. Oppfattelsen hos informantene som en av "dem" skapte en god kontakt og atmosfære mellom oss, noe som resulterte i at informantene snakket åpent om sine opplevelser og erfaringer. Dette hadde imidlertid også sin ulempe, idet informantene tok ting for gitt. For eksempel så var det mange informanter som under intervjuet sa: "du skjønner hva jeg mener" eller "du vet..." med henvisning til min bakgrunn. Det var derfor nødvendig for meg under intervjuene å presisere for informantene at de måtte forklare hva de mente, selv om jeg mange ganger skjønnte hva de mente når de sa "du skjønner hva jeg mener". Min etniske bakgrunn ga dermed både fordeler og ulemper, men mest fordeler på den måten at jeg fikk kontakt og de åpnet seg.

Intervjusitasjonen

Intervjuene foregikk på et klasserom på den aktuelle skolen. Alle intervjuene ble tatt opp på lydbånd. Jeg startet med en "briefing" (Kvale 1997) og forklarte formålet med intervjuet, bruk av båndopptaker. Videre ble informantene forsikret om at de ville bli anonymisert i oppgaven og at alle opplysninger ville bli behandlet konfidensielt og ville bli slettet etter prosjektets avslutning. Informantene ble intervjuet hver for seg og deretter i fokusgruppe som en slags oppsummering av de viktigste punktene som framkom i løpet av samtalene. Ved starten av fokus gruppen introduserte jeg for informantene at det var gjentakende emner fra de individuelle samtalene som skulle være gjenstand for diskusjon. Jeg fungerte som modulator under diskusjonen. Mitt fokus var å lytte og sørge for at gruppen diskuterte de aktuelle emnene. Samtidig prøvde jeg å skape en balanse i gruppen, slik at diskusjonen ikke ble dominert av enkelte informanter, og at de mer tilbakeholdne informantene også fikk sagt sitt.

Intervjuene ble transkriberte fra muntlig til skriftlig form, på denne måten blir intervju samtalen strukturert og bedre egnet for analyse (Kvale 1997). Jeg strebet etter å skrive ned mest mulig direkte det som ble sagt, uten å nødvendigvis ta med alle ”hm-er” og ”ikke sant.” Videre er det som gjøres gjenstand for analyse tekst som har kommet fram i intervjuene.

Analysemetode - Temasentrert tilnærming

Arbeidet med analyse av datamaterialet har vært en prosess med mye fram og tilbake. Det har foregått ganske mye lesing av intervjumaterialet, notatføring underveis og refleksjon.

I transkribering av intervjumaterialet kan det brukes flere ulike analytiske metoder. Kvale (1997) introduserer fem ulike former for kvalitativ analyse. Analysens opprinnelige innhold består i å utvikle intervjuenes mening, hvor en henter de intervjuedes egne meninger fram i lyset, samtidig som forskeren utvikler nye perspektiver på fenomenene. De fem analyse metodene blir kalt fortetting, kategorisering, narrativ, tolkning og ad.hoc. Jeg bruker kategorisering og siktet på en temasentrert tilnærming i analysen av det empiriske materialet. Dette er innenfor meningskategoriseringsmetoden. Hensikten med en slik tilnærming er å gå i dybden på de enkelte temaene som har fremkommet i intervjuene, å se det henhold til teorien som er presentert i kapittel 3. Denne tilnærmingen innebærer at analysen av materialet inndeles i kategorier. Jeg har i den anledning utarbeidet matriser som har fungert som et verktøy. I en matrise ordnes et utsnitt av teksten i forskjellige kategorier (Thagaard 2003). Dette gir et godt overblikk over opplysninger fra ulike informanter om samme tema. Det er en innvending om at kvalitative analyser ikke ivaretar helhetsperspektivet. En slik innvending er først og fremst rettet mot tematiserte tilnærminger. Dette på grunn av at det er fare for at tekster løsriveres fra den opprinnelige sammenheng (Thagaard 2003). For å unngå dette har jeg etterstrebet at informasjonen fra enkeltinformantene settes i den sammenheng som utsnittet var en del av. Det vil si å analysere utsnitt av teksten i henhold til sammenheng teksten er en del av. På denne måten vil utsagn fra enkeltintervju vurderes i forhold til intervjuet som helhet. Når man skal tolke en tekst er det nødvendig å se på de enkelte kategorier, men også på helheten i datamaterialet. Dette er av betydning for å finne ut og forholde seg til nyanser, og for ikke å fortape seg i detaljer (op.cit.).

Presentasjon av informantene

De seks informantene i denne undersøkelsen har alle en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Informantene har bakgrunn fra Vietnam, Somalia og Kosovo. Felles for alle er, at de har hatt det meste av sin oppvekst i Norge, og de var i alderen 17-18år. Tre av informantene er født i Norge, mens resten har bodd i Norge alt fra 8, 14 og 16år. Av de seks informantene var to gutter og resten jenter. Videre er alle informantene tillagt pseudonymer av anonymitetshensyn.

Her er en liten faktapresentasjon av informantene:

Phong, gutt 17år, født i Norge med vietnamesisk bakgrunn.

Amina, jente 17år, 8år i Norge med somalisk bakgrunn.

Ba, gutt 18år, født i Norge med vietnamesisk bakgrunn.

Alma, jente 18år, 14år i Norge med Kosovo-albansk bakgrunn.

Hodan, jente 17år, 16år i Norge med somalisk bakgrunn.

Nhu, jente 18år, født i Norge med vietnamesisk bakgrunn.

Kapittel 5

Analyse – Det empiriske materialet sett i lys av teori

Innledning

I dette kapittelet rettes søkelyset mot drøftning av resultatene og analysering det empiriske materialet. Funnene blir da sett i forhold til de teoretiske perspektivene som er beskrevet i kapittel 3. Ved bearbeiding av det empiriske materialet, ønsker jeg å belyse de sentrale temaene som samtalene omfattet. De kategoriene intervjuguiden (vedlegg) er oppdelt i, har fungert som viktige temaer i bearbeidelsen og analysen av. De fire temaene er venner/fritid og familie, selvoppfatning, tilhørighet og medias rolle. Bakgrunnen for disse temaene var å få fram informantenes egne beretninger rundt sin identitet. Det er deres oppfatninger jeg var interessert i, hvordan de snakket om sin identitet.

Problemstillingen vil bli belyst her. Hensikten med dette kapittelet er å se hvordan etnisk minoritetsungdom skaper og oppfatter sin identitet. I denne forbindelse søker jeg å belyse ungdommenes oppfatning av sin identitet sett i sammenheng med arenaer som venner og familie. Det blir lagt vekt på ungdommenes opplevelser av seg selv i relasjon til andre. Videre tar kapittelet for seg temaer omkring ungdommenes opplevelse av tilhørighet og medias rolle i forhold til oppfatning av selvet. Slik jeg har nevnt tidligere blir det empiriske materialet drøftet i henhold til de teoretiske perspektivene som er presentert i kapittel 3. Med andre ord så trekkes trådene mellom de empiriske funna og den teoretiske rammen.

Materialet vil ikke bli presentert som spørsmål fra meg og svar fra informanter. Jeg vil derimot belyse de sentrale temaene i materialet, og for å få fram nyansene materialet omfatter tar jeg eksempler i form av sitater. Sitatene blir lagt fram som muntlig tale, på den måten informantene uttrykker seg. Materialet blir presentert gjennom følgende temaer i den rekkefølgen som er gitt; venner og familie, selvoppfatning, tilhørighet/omgivelsene og media. Innledningsvis vil jeg til hvert av disse temaene beskrive litt mer uttømmende om tema og spørsmålene.

Familie og venner som signifikante andre: Primær- sekundærsosialisering

Dette temaet handler om venner/fritid og hvem ungdommene anser som viktige personer. Utgangspunktet for dette temaet var å utforske hva relasjoner til andre kan fortelle om ungdommenes selvskaping. Rundt dette temaet tenkte jeg at fritidsbruk og samhandling med for eksempel venner og familie kan være av betydning for identitetsskaping. Spørsmålene under dette temaet var derfor knyttet til valg venner, hobbyer, fritidsbruk og hvem som anses som signifikante andre.

Jeg brukte nettverkskart som samtaleverktøy, for å identifisere signifikante personer som har betydning for ungdommenes identitetsskaping. Jeg ba informantene om å skrive opp personer som er viktige for dem, og deretter plassere dem på et nettverkskart i forhold til dem selv. Informantene ble bedt om å plassere seg selv i midten av kartet. Videre ba jeg dem om å plassere de som står dem nærmest, nærmest til seg, mens andre plasseres lengre ut.

Jeg hadde en forforståelse på forhånd om at venner kommer til å bli plassert nærmest hos informantene. Min antagelse gikk ut på at venner var signifikante andre i ungdomstida. Dette ut i fra en forståelse om løsrivning fra foreldrene, og at jevnaldrende får en større plass i ungdommens liv i denne fasen. På den måten tenkte jeg at venner er viktig for ungdommene. I forbindelse med dette kom det noe overraskende at nesten alle informantene plasserte familie nærmest til seg i nettverkskartet. Familie var for ungdommene viktige signifikante andre for å ivareta deres identitet.

Familie og venner ble gjentakende plassert nærmest i nettverkskartet hos nesten alle informantene. Når det gjelder familie, plasserte flesteparten av informantene familien som enhet, mens andre valgte ut spesielt en eller flere familiemedlemmer som for eksempel mor eller søster/bror. Med dette peker det seg ut at informantene anser venner og familie som betydningsfulle andre for å ivareta deres identitet.;

En av informantene beskriver nedenfor at det er sammen med familie og venner, hun kan ”være seg selv”.

” Når jeg er med familie og venner, kan jeg være meg selv. Familien er viktig for meg, uten tvil. Familien min kjenner meg veldig godt og de vet hvordan jeg er og hvordan jeg har hatt det og sånt. Venner er viktig også, for man kan snakke om ting, og de skjønner fordi de også har samme problemer kanskje”.

(Amina)

”Familie er litt som innsiden mens venner er utsiden”

Med tanke på Sosialiseringprosessen, så inkluderer det mennesker i omgivelsene som får innflytelse på utforming vårt selv. På den måten jeg beskrev i kapittel 3 kalles disse *signifikante andre* (Levin & Trost 2005). I primærsosialisering er det foreldre og søsken som kan fungere som signifikante andre. Når det gjelder ungdommer i tenårene, så foregår det en løsriving fra foreldrene og jevnaldrende får en sentral plass i ungdommens liv. En sentral teoretiker i forhold til forståelsen av identitet er psykologen Erik. H Erikson, som nevner blant annet kriser i ungdomsalderen. Her det snakk om en krise som oppstår ut av at identifisering med foreldrene ikke strekker til lenger, ettersom individet søker etter å finne sin plass i en større sammenheng (Tetzchner 2001). Slik jeg forstår det ut i fra sosialiseringsteori og psykologisk utviklingsperspektiv så blir venner viktig for ungdommene i denne perioden, fordi de deler mange opplevelser som foreldrene ikke deler. I denne sammenheng er det ikke uvanlig blant ungdommer i tenårene, at de speiler seg i hverandre, og på denne måten blir hverandres ”signifikante andre.” Men betyr dette at det er enten/eller? Ved at for eksempel venner overtar rollen som signifikante andre i tenårene? Ut fra utsagnet til Amina, så virker det som det heller fungerer side om side.

Alma og Hodan gir en god beskrivelse av nettopp dette, hvordan familie og venner utfyller forskjellige roller som signifikante andre.

”Familie er viktig for at de skal greie å få meg til å bevare min etniske bakgrunn. De skal hjelpe meg til å vise hvordan de hadde det, sånn at jeg husker og ikke glemmer hvem vi er og hvor vi kommer fra, hvis du skjønner hva jeg mener. Og venner er uansett om de er norske eller ikke, er jo for at du skal tilpasse det miljøet du lever i dag. Familie er litt som innsiden mens venner er utsiden. De utfyller forskjellige funksjoner. Det er forskjellige sider ved deg

selv som de fyller, og skolen er også en annen side.”

(Alma)

”Når jeg er sammen med venner og familie. Fordi de gjør meg til den jeg er. Familie er viktig fordi de er alltid der for meg, nær meg. Atte familien har på en måte skapt identiteten min eller de har påvirket den gjennom oppveksten, gjennom de verdiene og normene som jeg har fått gjennom foreldre og søsken. Asså de har gjort det sånn at jeg er integrert i det norske og i det somaliske og kan forholde meg til begge. Sånn at det norske, ved at jeg har fått deltatt i aktiviteter etter skolen, fritidsklubb og sånt. Og det somaliske ved at jeg har lært språket, den somaliske kulturen, er i det somaliske miljøet, sånn at jeg ikke mister den samtidig som jeg tilpasser meg. Venner er viktig for de er personer som jeg er med hverdag og de påvirker holdningene mine som igjen påvirker identiteten min, og gjør meg til den personen jeg er.”

(Hodan)

Familien er viktig signifikant andre for begge disse informantenes identitet. Alma beskriver foreldrenes funksjon for hennes identitet - de skal hjelpe henne ” til å bevare min etniske bakgrunn” dette ved å videreføre det særegne, når det gjelder å være Kosovo-albansk. Hodan er inne på det samme. Familien er viktig for hennes identitet på den måten at de har videreført somaliske verdier, normer og språk. Mens vennene har fått en annen funksjon, for Alma utfyller vennene en funksjon nemlig det å være i nuet og tilpasse seg det miljøet man lever i. Alma skiller klart funksjonen til familie og venner men ikke på bekostning av hverandre: ”Familie er litt som innsiden mens venner er utsiden,” slik hun uttrykker det.

Mange av informantene forteller at de tilbringer mye av fritiden sin med venner. Majoriteten av informantene er med i organiserte aktiviteter som fotball, trening og dans, der de er sammen med venner. Andre aktiviteter som informantene gjør med venner i fritida er blant å spille pc – spill, gå på kino, ut på byen (disko) eller er hjemme hos hverandre og ser på tv.

”Etnisitet spiller ingen rolle men...”

I forbindelse med venner, spurte jeg om etnisitet spiller noe rolle for valg av venner. Alle svarte at etnisitet ikke spiller noe rolle, allikevel forteller informantene at nesten alle vennene

deres har en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Dette er interessant funn, synes jeg. På den ene siden forteller ungdommene at etnisitet spiller ingen rolle for valg av venner, samtidig som mange skiller mellom ”norske” venner og ”utenlandske” venner. Informantene forteller at majoriteten av vennene deres er ikke norske, hvilken etnisitet vennene har utover dette, er ellers ikke så viktig. En informant uttrykker det slik:

”Altså jeg har flest venner med utenlandsk bakgrunn, men det spiller ingen rolle om det er en albaner, somalier eller norsk, det har bare blitt sånn”.

(Hodan)

En annen informant sier:

”Jeg har jeg venner fra åttende klasse og oppover da. Vi ble venner, egentlig så er det mer utledninger da, kanskje fordi vi har samme bakgrunn, jeg har norske venner men det liksom ikke helt det samme.”

”Du, jeg vet ikke helt om det spiller noe rolle men det litt sånn som jeg har blitt vant til. Jeg vet ikke helt hvorfor det har blitt sånn. Men jeg føler at jeg passer bedre med de, på grunn av kulturen og sånt da og de forstår meg bedre. Kunne ha blitt venner med norske men det er kanskje at jeg bare omgås med utledninger. Det spiller egentlig ikke noe stor rolle hvor de er fra, jeg har flere somaliske venner enn det jeg har av kosovo-albanske venner for eksempel. Jeg vet ikke, det har egentlig ikke noe si bare jeg finner en venn som er god.”

(Alma)

Hodan, Amina og Alma sier at etnisitet ikke spiller noe rolle for valg av venner, samtidig som de forteller at de fleste av vennene deres har en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Det jeg merket meg er at etnisitet spiller en viss rolle over valg av venner for noen informanter, men slik informantene uttrykker det, så spiller ikke etnisitet noen rolle for dem i den forstand at de ikke skiller mellom ulike etnisiteter, for eksempel så spiller det ikke noen rolle om vennene har bakgrunn fra Vietnam, Somalia eller Kosovo. Ungdommene skiller heller mellom det ”norske” og det ”utenlandske”. I sin hovedoppgave fant Noer (2000) at unge deler det sosiale feltet i to når det er snakk om det *norske* og *utlendingene*. Med bruk av begrepet *utlending* refererer informantene til ikke - norske. Kategorien *utlending* består imidlertid av en svært

sammensatt gruppe med ulike etnisiteter. Personer som blir karakterisert som *utlending*, kommer gjerne fra Afrika, Asia, Midtøsten og med en glidende overgang til tidligere Jugoslavia (Gulbrandsen 2002). Det å være *utlending* henger altså sammen med måter som er synlige ved hud og hårfarge, religion eller av klær, uten at de nødvendigvis har noe annet til felles enn nettopp det å være ikke – norsk. Hos noen informanter begrunnes valg av venner med en annen etnisk bakgrunn med at man føler mer tilhørighet til dem med annen etnisk bakgrunn enn man gjør med en etnisk norsk. Dette på grunn av samme erfaringer, og ofte går denne erfaring ut på å ha en annen etnisk bakgrunn enn norsk. En felles erfaring av å være ikke – norsk, et felleskap ved ikke å være norsk. En av informantene uttrykker dette spesifikt:

”De fleste av mine venner er utlendinger, ehmm skjønner meg mer på dem, fordi de har samme tankegang som meg, tenker på samme måte. De fleste er fra samme land som meg men ikke alle. Jeg forstår meg mye bedre på dem, måten jeg tenker på og snakker på. Det er lettere å kommunisere med de på grunn av samme erfaringer og språk.”

(Amina)

Mens det er erfaringer og etnisk bakgrunn som er avgjørende for valg av venner for noen informanter, er det for andre felles interesser som er viktig når det gjelder valg av venner.

”Nei egentlig ikke, har mange venner, noen fra samme land som meg og en del norske. Spiller egentlig ikke noe rolle, tenker ikke på om de er vietnamesiske eller norske, så lenge vi har de samme interessene, pc spill og fotball.”

(Phong)

”Nei nei, det spiller ikke noe rolle. Det er felles interesser som avgjør det, må jo være det”

(Ba)

Det informantene fortalte om valg av venner er interessant, og i den sammenheng utvides teorien med et innslag av det som kalles for doxa. Et nøkkelbegrep hos Pierre Bourdieu. Doxa handler om det som blir tatt for gitt, og er knyttet til et system av forestillinger. Videre er Bourdieu (1991) opptatt av det sosiale rom, et system av strukturerte posisjoner, der det rår

strid mellom agentene i de ulike posisjonene ettersom det sosiale rommet er delt inn i forskjellige felt. Hvert felt baserer seg på doxa, det vil si noe alle agentene er enige om at det er verdifullt. Agenter som innehar samme posisjoner og som er plassert i samme situasjon, tenkes å ha liknende disposisjoner og interesser. Når det gjelder informantene, så har valg av venner blitt en slags doxa. Man sosialiseres inn feltes doxa. Det er det som er tatt for gitt og man ikke tenker over. Slik jeg har forstått Bourdieus bruk av doxa, så kan det tenkes at innenfor noen av informantenes felt er det en doxa, enighet om at ”utenlandske” venner er verdifullt. Det har blitt noe man ikke tenker over, og som har blitt en del av dem, slik som informantene uttrykker det; ”Du, jeg vet ikke helt om det spiller noe rolle men det litt sånn som jeg har blitt vant til. Jeg vet ikke helt hvorfor det har blitt sånn” og ”det har bare blitt sånn”.

Selvopfatning

Dette temaet handler om ungdommenes oppfatning av egen identitet. Det som står sentralt her er hvordan ungdommene oppfatter seg selv, hvordan de tror andre oppfatter dem og hva dette vil si for informantenes oppfatning av egen identitet.

Ayşe Çağlar (1997) nevner at det er viktig å ikke anta på forhånd at etnisitet er den primære identifikasjonsformen, men at man også skal fokusere på andre identifikasjonsformer. Han mener at siden personlig identitet er sammensatt og kompleks, er ikke etnisk identitet den mest sentrale. Ut i fra samtaler med informanter angående hvordan de oppfatter seg selv, så fremhevet noen av informantene nettopp sin etniske bakgrunn, mens andre beskrev karakteristiske trekk ved sin person.

”Som en person? Jeg vil si at jeg er en hyggelig og livlig jente.”
(Hodan)

Her presenterer Hodan seg selv med ord som hyggelig og livlig.

”Når du møter meg, så er jeg ganske hyperaktiv, ler og skriker, men egentlig er jeg ganske stille og rolig. Jeg er sjenert, men jeg føler at det er liksom min jobb og hyle, skrike og underholde folk, fordi det er blitt til en rolle”

(Nhu)

”Jeg vil beskrive meg selv som grei og rolig.”

(Phong)

Nhu peker spesielt på en rolle hun har fått som kan være en tilskrevet identitet som en som huler og skriker. Hodan, Nhu og Phong framstiller seg selv med egenskaper ved sin person, og ikke noe relatert til sin etniske bakgrunn. Amina og Alma derimot fortalte om sin etniske bakgrunn, når de skulle beskrive seg selv.

”Ehh at jeg er en 17 år gammel jente fra Somalia. Er ikke en rolig person jeg, liker å bråke (er høyllytt) lage litt fart. Selv om jeg bor i Norge så er landet mitt veldig viktig for meg, hvor jeg kommet fra og sånt, det må jeg ha i bakhodet uansett. Selv om man er norsk statsborger så blir du ikke norsk uansett. Du har annen hudfargen og religion, du skiller deg ut uansett.”

(Amina)

Amina peker på her at hun ikke kommer utenom sin etniske bakgrunn fordi hun skiller seg ut på grunn av hudfarge og religion. Amina peker blant annet på sin hudfarge, og knytter sin manglende identifikasjon som norsk til det at hun utseendemessig skiller seg ut fra majoritetsbefolkningen. Hun presenterer sin etniske bakgrunn i den forstand at den medfører en opplevelse av å være annerledes enn majoriteten. Sett fra en slik vinkel så forsterkes Aminas etniske identifisering av omgivelsene.

Alma, en annen informant, inkluderer også sin Kosovo-albanske bakgrunn i sin selvpresentasjon.

”Jeg vil beskrive meg selv som en ___ja jeg er jo Kosovo-albaner, men det at jeg greier å tilpasse meg selv andre kulturer, det at jeg greier å se andre mennesker på en positiv måte, og ikke en negativ måte. Jeg greier å tilpasse med en for eksempel en somalier eller en norsk en. Jeg har ikke noe problemer med å være allsidig selv om jeg er Kosovo-albaner. Jeg har ikke noe fordommer og sånt mot andre, jeg tilpasser meg veldig godt til andre. Jeg kan jo si at jeg er glad og positiv person og men jeg føler litt sånn at det er vanlig. Det er standard.

Det blir litt sånn ”jeg er glad og kul”, litt sånn skryt. Jeg er litt sånn mer at jeg kan ha fire forskjellige venner. Fordi du bor jo i et land med forskjellige mennesker og må kunne tilpasse deg de, og da hjelper det lite å være glad og sånt. ”

Alma nevner sin Kosovo-albanske bakgrunn, men det kommer litt på sidelinjen. Hun fremhever heller sin tilpasningsevne og det å kunne samhandle og omstille seg etter personer med ulik bakgrunn. Hun oppfattet også at andre rundt henne identifiserte henne, på den måten hun beskrev seg selv på.

”Bare som en utenlandsk jente” - Vår forestilling om hvordan vi ser oss for andre

Majoriteten av informantene fortalte at deres selvopfatning stemte godt overens med hvordan de tror andre rundt dem oppfattet dem. Men dette var begrenset til nære og kjente folk. Noe av innformante skilte klart mellom dette. De hadde en oppfatning av at andre i omgivelsene som ikke kjente dem, hadde en annerledes oppfatning av dem som ikke stemte overens med deres selvilde. Noen av informantene begrunnet denne antagelsen med at de trodde dette på grunn av deres synlige annerledeshet, og at de på grunn av dette ble oppfattet på en ikke ønskelig måte som ikke stemte overens med deres selvilde.

”Det spørres hva du mener med andre, om andre er mine venner eller fremmede? Jeg tror mine venner oppfatter meg som hyggelig og omtenksum, mens fremmede oppfatter meg bare som en utenlandsk jente., en jente med en annen bakgrunn. På grunn av etnisiteten min og den bakgrunnen jeg har, at de da ser det og ikke ser hvem jeg egentlig er.”

(Hodan)

Hos denne informanten er det tydelig skille mellom hvordan hun oppfatter seg selv og hvordan hun tror andre oppfatter henne. En side ved Hodans selvforståelse er, som nevnt tidligere, at hun er hyggelig og omtenksum. Dette bildet av seg selv sier hun, stemmer godt overens med hvordan hun tror vennene oppfatter henne. Men hos andre i omgivelsen tenker Hodan at hun blir redusert til sin etniske bakgrunn. Konsekvent bruk av etnisk bakgrunn som forståelsesgrunnlag kan skygge for andre forståelseshorisonter og virke begrensende. Det kan for eksempel virke begrensende i den forstand at Hodan blir begrenset i sin selvpresentasjon

som en livat og vennlig jente på grunn av en etablert fortolkningsramme som etnisk minoritetsjente. En slik fortolkningsramme bringer med seg en diskurs om hva det vil si å være etnisk minoritetsjente. ”En diskurs er en (språklig) praksisform som skaper (et utsnitt av) verden på bestemte måter”(Gulbrandsen 2006:257), altså så konstrueres verden eller utsnitt av verden på bestemte måter gjennom diskurser. Ut i fra dette kan forståelse av etnisk minoritetsungdoms identitet være preget av ulike diskurser som nødvendigvis ikke er i samsvar med ungdommenes egen oppfatning. Dette kan for eksempel være konstruksjon av ”de andre” og overfokusering på etnisk identitet. Det er dette Hodan peker på, når hun sier ”fremmede oppfatter meg bare som en utenlandsk jente.”

Det å bli sett på som ”bare som en utenlandsk jente” var for Hodan problematisk fordi det ofte er knyttet til en rekke antagelser som skygger for andre sider som hun selv fremhever, nettopp det at hun er en livlig omtenkssom jente. Individuer er avhengig av bekreftelse fra omgivelsene rundt selvbilde som fremvises. For denne informanten var denne annerledesheten ikke bare problematisk på grunn av at den ikke var i overens med hennes selvbilde, men hun følte også at hennes hudfarge, etniske bakgrunn og markører som for eksempel navn har begrenset muligheten for å få en jobb.

”Når du levere en søknad så føler du at søknaden havner på bunn på grunn av navnet ditt.”

”Hudfarge har noe si og, for eksempel så tror jeg at arbeidsgiverne tenker de mørke skremmer vekk kunder, som for eksempel hvis en eldre dame skal kjøpe seg klær og ser en mørk jente i kassa, så tenker hun jeg vil ikke gå inn der allikevel.”

Ut i fra dette ser det ut som Hodan føler at hennes selvpresentasjon ikke blir bekreftet i storsamfunnet idet hennes etniske bakgrunn og hudfarge blir brukt som forståelseshorisont rundt hennes person og evner. Hun forteller om en diskurs som bringer med seg en oppfatning og konstruksjon av mørkhudete personer som skremmende grunnet utseende.

Dette med hvordan man med en annen etnisk bakgrunn blir oppfattet av det norske samfunnet, skriver Christine M. Jacobsen (2002) om i sin doktoravhandling. Jacobsen (2002) skriver at fremstillinger av sosiale kategorier har stor betydning for hvilke bilder og stereotyper som

dannes av forskjellige gruppe mennesker, og folks identifikasjon av seg selv. Stereotyper baseres på feilaktige generalisering som hindrer innsikt og gjensidig forståelse. Det er forenklete beskrivelser av antatte kulturtrekk ved bestemte typer mennesker og fungerer som grensesettende. Det er grensesettende på den måte at man blir møtt med stereotyper og ikke møtes som enkelt individ, men som representant for en annen kultur eller religion som man ikke identifiserer seg med. Man blir tilskrevet en identitet som ikke er forenlig med sin egen oppfatning av seg selv. Akkurat dette kommer jeg tilbake til senere.

Vår forestilling om den andre personens bedømming av oss

I kapittel 3 presenterte jeg det kulturpsykologiske perspektivet der identitet anes som noe som formes i samhandling mellom individ og omgivelser, et konstituerende samspill.

Med dette menes at individet er med på å forme sine omgivelser samtidig som omgivelsene virker forandrende inn på den enkelte. Individer konstruerer sin identitet i interaksjon med andre og har valgmuligheter og spillerom med hensyn til identitetsforming. Men dette betyr ikke at individet står fritt frem sin konstruksjon. Dette vil si at en persons selv ikke isolert er ens eget, det er også avhengig av de andre menneskene i omgivelsene, i form av at man betrakter seg selv ved allmennhetens blikk. Det er umulig å ikke forholde seg til andres fortolkning av en selv. Akkurat dette kommer tydelig frem hos Amina.

”Det er vanskelig å svare på hvordan andre oppfatter meg, jeg vet jo ikke. Det kommer an på måten jeg oppfører meg foran andre. For eksempel hvis jeg går til en gammel dame som ikke er så vant med å ha utlendinger rundt seg eller noen med hudfargen min, og jeg oppfører meg litt teit mot hu, og begynner å bråke (være hølytt) rundt henne. Så tror ikke jeg at hun kommer til å oppfatte meg som en normal person. Hun hadde kanskje blitt redd, fordi hun ikke er vant til oss. Jeg prater høyt, er livlig og slikt, kanskje hun gamle dama tenker: ”de afrikanerne er rare og liker å lage bråk”. Eller hvis det er ung jente eller ung gutt og jeg oppfører meg som en drittsekk mot de, så har ikke de heller lyst å bli kjent med oss. Hvordan andre oppfatter meg, det kommer an på hvordan jeg er mot folk. Det kommer an på hvor vant folk er til meg. Hvis folk er vant med å se folk som meg (mørk i huden) i hverdagen så tror jeg ikke de tenker dårlig om meg, men som sagt tidligere så hadde den gamle dama som ikke er vant med meg tenkt sånn (tenkt negativt)”

Tidligere så beskrev Amina seg selv som en aktiv og høylytt jente som liker å "lage fart." I sitatet ovenfor refererte hun til dette som å oppføre seg "teit", altså det å være høylytt i en kontekst som inkluderer tilstedeværelse av en etnisk norsk eldre dame ville det være "teit" å oppføre seg på den måten Amina karakteriserer sin person på. På denne måten forholder Amina seg til sin oppfatning av hvordan andre fortolker henne.

Følgelig, som jeg beskrev i kapittel tre, så var både Mead og Cooley opptatt av å ta den andres rolle. Ved å sette seg inn den andres posisjon ser man også den andres oppfatning og bedømming av oss selv, noe som igjen er med på å forme og forandre vårt selv. Nærmere forklart så var Cooley opptatt av det han kalte "looking-glass self", speilselvet. Cooley mente at samhandling med andre mennesker har betydning for selvet og illustrerte dette med å vise til det sosiale selvets grunnleggende komponenter (Levin og Trost 2005:37):

1. vår forestilling om hvordan vi ter oss for andre
4. vår forestilling om den andre personens bedømming av oss
5. en selvfølelse, positiv eller negativ, som oppstår av disse forestillinger

Dette sett i henhold til Aminas situasjon. Aminas forestilling om hvordan hun ter seg for den eldre damen, og forestillingen om hvordan den eldre damen oppfattet henne, resulterte en negativ følelse hos Amina. En følelse om at hennes måte å være på ikke er *normalt* og en generalisering om at afrikanere er "rare" og lager "bråk". Dette førte med seg igjen at Amina forandret sin måte å være på i denne konteksten for å ikke bli oppfattet som *unormal* eller som en *rar* afrikaner som lager bråk. Med dette illustreres hvordan samhandling med andre mennesker kan ha betydning for selvet og hvordan det styrer atferd. I samspillet med andre møter man andres reaksjon på seg selv, noe som gjør det mulig for den enkelte å se seg selv fra den andres posisjon. Med andre ord så kan man ved å sette seg inn andre menneskers situasjon, se deres oppfatning og bedømming av oss, noe som igjen er med på å forme og forandre våre selv. Slik jeg forstår dette, så mente Cooley at identitet er situasjonsbetinget. I Aminas tilfelle så forandrer hun sin måte å være på i forskjellige sosiale kontekster. Hun oppfører seg annerledes når hun er i en norsk kontekst enn i en somalisk kontekst.

"Når jeg er sammen med somaliske venner, da prater vi høyt og snakker mye med

kroppsspråk, med hendene og slikt. Det gjør jeg ikke når jeg er med norske venner, da er jeg mer rolig, fordi de ikke er vant med det.”

I den norske konteksten som for eksempel med norske venner i sitatet ovenfor oppfører Amina seg annerledes, ”rolig” som hun sier enn det hun gjør når hun er med venner med samme etnisk bakgrunn. I dette tilfelle ser vi forholdet mellom majoritet og minoritet. Majoriteten får en innflytelse, fordi den har mest makt til å definere ”den andre”. Forholdet mellom majoritet og minoritet blir tatt opp under avsnittet - det generaliserte andre.

Tilhørighet

Utgangspunktet for dette teamet var å utforske informantenes tilhørighet. Det er spørsmål angående tilknytning og referansegrupper der ungdommene blant annet blir spurt om hva de anser som norsk eller for eksempel vietnamesisk og om hvilke i hvilke situasjoner det er mest fremtredende. Hensikten med dette er å belyse ungdommenes opplevelse av seg selv i relasjon til andre.

Empirien rundt dette viser at hos de fleste informantene er tilhørighet situasjonell. Opplevelsen av å være for eksempel ”vietnamesisk” eller ”norsk” er ofte situasjonsbestemt knyttet til en bestemt kontekst og hvordan den er markert.

Phong ble spurt om hva og i hvilke situasjoner han anser seg selv som norsk eller vietnamesisk.

”Vet ikke helt. Mmm det at jeg spiller fotball kanskje, det er ikke så mange vietnamesiske som gjør det”

Phong forteller her at det er når han spiller fotball at han anser seg om norsk. Hans identitetsfølelse som norsk er knyttet til en bestemt situasjon. Derimot så er han vietnamesiske identitetsfølelse mer fremtredende når han for eksempel snakker vietnamesisk:

”Når jeg snakker vietnamesisk, spiser vietnamesisk mat føler jeg meg vietnamesisk.”

Det her med språket er gjentakende hos alle informantene, de fleste anser seg selv som norsk

når de snakker norsk, er i en norsk kontekst. På den andre siden så føler de seg for eksempel somalisk når de snakker somalisk, altså i en somalisk kontekst. Nedenfor forteller informantene hva de anser som for eksempel somalisk eller vietnamesisk ved seg selv, altså sider som er knyttet til deres etniske bakgrunn.

”Språket, at jeg snakker somalisk, og en del av kulturen og religionen.”

(Hodan)

”Jeg snakker vietnamesisk. Det er opp og nedturer. Noen ganger er veldig opptatt av kulturen min og føler at det viktig at jeg bevarer den vietnamesiske siden. At jeg er stolt av det som har med Vietnam å gjøre som for eksempel vietnamesisk design og sånt.”

(Nhu)

”Kulturen min, den somaliske kulturen, er annerledes enn andre kulturer og hvordan jeg ser ut, hudfargen min.”

(Amina)

Noen av informantene trekker frem ytre faktorer som klesmåte, når de snakker om sider ved seg selv som de anser som norsk.

”Eeh måten jeg kler meg på”.

(Amina)

”Språket, at jeg snakker norsk, kles måten min, kulturen har blitt blandet da.”

Både Amina og Hodan definerer sin klesmåte som norsk. Dette kan henge sammen med at begge jentene er fra Somalia. Somaliske kvinner kler som regel etter muslimske kleskodekser som for eksempel med hijab og skjørt, følgelig oppfatter jentene deres klesmåte som *norsk* det vil si i denne sammenheng at de kler seg i genser og langbukser.

Å gjøre sin tilhørighet

Slik jeg har beskrevet tidligere, er utgangspunktet for denne oppgaven er en forståelse av identitet som relasjonelt, prosessuelt og kontekstavhengig. Ut i fra det jeg kan se av

materialet mitt, så har majoriteten av informantenes identitetsfølelse i samsvar med dette. Mange nevner at de føler seg norske når de er i en norsk kontekst som for eksempel i skolen og samhandling med etnisk norske venner. Når det er sagt, så er følelse knyttet til etnisk bakgrunn fremtredende i situasjoner og interaksjon med personer med samme etnisk bakgrunn. Identitet i den denne sammenheng blir noe man *gjør* og ikke noe man *er* i tråd med identitetsteori innenfor symbolsk interaksjonstisk perspektiv.

”Jeg snakker norsk, har norske venner, kjæresten min er norsk, også er jeg veldig liberal på en måte, og ikke konservativ. Foreldrene mine er veldig konservative. Det er sånn derre hvor foreldrene dine setter deg, der skal du sitte liksom. Mens jeg er sånn mer, nei jeg sitter hvor jeg vil. Og det er mer sånn norsk, liberal. Det er mer fri vilje og egen vilje mens foreldrene mine forventer at jeg gjør akkurat som de vil.”

(Nhu)

I sitatet ovenfor snakker Nhu om lydighet i forhold til foreldrene. Hun skiller her mellom norsk og vietnamesisk måte å være på. Hun definerer den norske måten å være på som liberal og den vietnamesiske som konservativ. Hun forklarer sin norskhet ved å aktualisere kategoriene ”norsk” og ”vietnamesisk”. Det at hun er liberal anser hun som norsk i forhold til foreldrene som er konservative, og det anses som vietnamesisk. Videre påpeker hun språket og sin norske kjæreste og venner. Dette er sider ved seg selv hun anser som norsk. Samtidig forteller Nhu:

”Av og til føler jeg mer vietnamesisk som for eksempel når jeg er med mine vietnamesiske venner.”

Mange av informantene forteller om sin identitetsfølelse ut i fra en kontekstuell og relasjonell ramme der de for bekreftelse i forhold til likhet som Nhu peker på ovenfor.

Når jeg er med familien, da føler jeg meg som somalisk”

(Hodan)

”Når jeg er blant norske venner, skolevenner oppfatter jeg meg norsk. Når jeg er sammen

med somaliske venner, oppfatter jeg meg somalisk”

(Amina)

”Når det er skitur og sånt da føler meg skikkelig Kosovo-albansk. Da tenker skitur, nei det gidder jeg ikke, går heller og aker da.”

(Alma)

”Hvis jeg er sammen med norske venner og er ut på byen da føler jeg meg mer norsk da liksom.”

”Hvis jeg er med i en folkemengde med vietnamesere, som for eksempel når vi feirer nyttår og sånt da føler jeg at jeg er mest vietnamesisk.”

(Ba)

Likhet og forskjellighet

Felles for disse informantene er at de presiserer at så lenge man befinner seg i f.eks en norsk kontekst sammen med norske samhandlingspartnere, føler man seg norsk. Sitatene ovenfor viser til at identitet har å gjøre med relasjoner og kontekst. Identitet er ikke noe en *er*, men snarere noe som fremstår i en bestemt sosial sammenheng, og som kan endres når konteksten endrer seg, den er altså situasjonell. Det dreier seg om hva som aktiveres i en gitt situasjon.

Ut i fra utsagnene ser vi hvordan informantene får bekreftet sin identitet i ulike situasjoner.

De får bekreftet både sin likhet og forskjellighet i samhandling med andre, og i sammenheng med hvilke kontekst de er i. Det ser ikke ut som dette er problematisk for ungdommene.

Sitatene viser heller den mangfoldige siden ved informantenes identitet, der de henter fram og bruker ulike sider ved seg selv i ulike sammenhenger. For eksempel er oppfattelse av seg selv som norsk, knyttet til en norsk kontekst som f. eks i skolen og i samhandling med etnisk norske. På den andre siden er oppfattelse av etnisk identitet knyttet til kontekst og interaksjon med medlemmer av mennesker med samme etnisk bakgrunn. Slik blir de ulike identifikasjonsformene aktualisert som den sentrale selvidentifikasjon i en gitt situasjon. Slik uttrykker Amina det:

”Jeg føler meg somalisk, men når jeg er ute så har jeg den norske kulturen rundt meg hele tiden, så egentlig er det både og. Er bare meg selv i forskjellige situasjoner som f.eks i skolen, jobb. ”

Morken (1997) påpeker at identiteten er ikke fast bestemt. Identitet handler om hvem en person er og hvem personen "identifiserer" seg med. Den endrer seg ved forskjellige situasjoner, altså identitet som sosialkonstruksjon. Det er her snakk om situasjonsbetinget identitet. Mead er inne på det også, han mener at identitet ikke er noe en har, men noe som kontinuerlig endres gjennom sosial handling og i kommunikasjon med andre (Vaage 1998). I henhold til dette, så er ungdommenes identitetfølelse endrende i forhold til den situasjonen de er i. Identiteten defineres i sosiale relasjoner og kontekster.

Omgivelsene

Det kulturpsykologiske perspektiv forklarer identitet som mangfoldig og stadig i forandring. Identitet formes i samhandling mellom individ og omgivelser. Videre løftes samspillet mellom individet og dets omgivelser fram. En av informantene Alma forteller nettopp om den påvirkning omgivelsene har for hennes person.

"Vet ikke helt jeg. Jeg prøver så godt å bevare min egen identitet og det at jeg kommer fra Kosovo synes er viktig å bevare, selv om folk sier når du er i Norge så er du norsk, jeg føler ikke det. Jeg føler at det verden, det kan ikke bli sånn, grenser kan ikke fortelle deg hvem du er. Det at du bor i et annet land kan ikke gjøre deg norsk. Det er noe du er født med tror jeg det er kulturen, det er foreldrene dine. Jeg føler meg ikke norsk, men jeg har noen tendenser av å ha bodd her. Jeg har lært meg en annen levemåte enn det de i Kosovo har. Kanskje levemåten min har blitt mer norsk, men ikke meg selv."

(Alma)

Alma skiller her mellom levemåten og seg selv. I kulturpsykologi ses identitet ofte i forbindelse med de store og gjerne mer varige kategorier. Slike kategorier er for eksempel kjønn, alder, klasse og etnisk tilhørighet, som enkeltindivider tilbys å forstå seg selv gjennom, å appropriere. Å appropriere vil si å gjøre noe til sitt eget. Vygotskijs sosiokulturelle perspektiver på læring og utvikling har inspirert til utvikling av nye begreper (Gulbrandsen 2006). Wertsch (1996) har foreslått å erstatte Vygotskijs bruk av begrepet internalisering til par begrepene *mestring* og *appropriering*. Mens internalisering går ut på å omforme ytre prosesser til indre prosesser, vil appropriering si å gjøre noe til sitt eget, altså tilegnelse.

Alma her forstår seg selv gjennom sin etniske tilhørighet, men hennes Kosovo-albanske måte å være på har blitt påvirket av den norske omgivelsen sier hun. Hennes særegne og unike livserfaringer som en jente med Kosovo-albansk bakgrunn bosatt i Norge setter preg på hennes identitet i form av hennes måte å være på.. Hun har gjort disse erfaringene til sitt eget, hun har appropriert den. Imidlertid er det ”Kosovo-albanske” ved Alma ubevisst preget av den norske konteksten.

”Hmm hvilke situasjoner jeg oppfatter meg oppfatter norsk. Jo, det jeg har merka meg er at når jeg er i Kosovo, så ___ nordmenn er jo så høflige. De er mer sånn ” ja hva kan jeg hjelpe deg med”. Det er noe med måten du snakker på, ting du er vant med å gjøre., og når jeg var i Kosovo fikk jeg høre: ”nei sånt pleier ikke vi å gjøre her, vi er ikke i Norge nå liksom”. Det er ting som jeg har lært her, og som jeg selv ikke er klar over, som blir annerledes i Kosovo.”

Selv om Alma presenterer seg selv som Kosovo-albansk, ble hun i møte med Kosovo klar over at hennes Kosovo-albanskhet var preget av norskhet. Hun opplevde seg selv forskjellige fra Kosovo-albanske i Kosovo, og opplevelse av seg selv som norsk ble fremtredende. Slik det viser seg i eksemplet med Alma, så er identitet i utvikling hele tiden. Det er en dynamisk prosess som defineres i sosiale relasjoner og i spesifikke kontekster. I dette sitatet fra Alma ser vi at hun føler seg annerledes i Kosovo. Der hun blir gjort oppmerksom på at hun ikke er Kosovo-albansk nok. Akkurat dette taes opp senere, følelsen av å føle seg annerledes både sin etniske gruppe og ellers i storsamfunnet.

Kontinuitet og endring

I det kulturpsykologiske perspektiv skriver Ruth Toverud (2002) om å tenke både og når det gjelder samspill mellom person og omgivelser, som et forsøk på å tenke både - og gjøres dikotomiene om til akser. I sammenheng med dette ses identitetsdannelse som bevegelser langs en akse mellom kontinuitet og endring. Der identitet bindes til utfordringen ved å se både kontinuitet og endring som to betydningsfulle sider ved individers selvopplevelse. Videre nevner Toverud en indre prosess som gir oss opplevelse av kontinuitet og brudd. Dette er knyttet til de individuelle livserfaringene til den enkelte har. For eksempel er vi er kvinner, menn, norsk eller bosnisk gjennom vår egen unike historie, og gjennom de

forståelser og viten om hva det vil si å være for eksempel norsk eller bosnisk samfunnet rundt oss. Disse identitetsskapende kategoriene er noe vi må forholde oss til både i vår selvforståelse og i forhandling med omgivelsene. De betydningene som legges i de kategoriene som vi tilbys å forstå oss selv ut fra, er skiftende, og på den måten eksisterer kontinuitet og brudd side om side (op.cit.). Eksempelet med Alma illustrer hvordan meningen som legges de forskjellige kategoriene, er skiftende. For Alma ble det tydelig at det å være Kosovo-albansk i Norge er ikke helt det samme som å være Kosovo-albansk i Kosovo. Gjennom den erfaring hun fikk i interaksjon med Kosovo-albanske i Kosovo, fikk hun en ny forståelse av seg selv. Det Alma forteller, illustrerer identitetsforming som en kontinuerlig prosess, der både det som skaper kontinuitet og brudd eller diskontinuitet, foregår i interaksjon mellom individer og omgivelsen.

Det generaliserte andre – ”jeg gikk rundt med en maske”

Under temaet *signifikante andre*, kom det frem at majoriteten av informantene anså familie og venner som signifikante andre med betydning for deres identitet. Nedenfor skal jeg ta for meg betydningen av den generaliserte andre. Målet med dette er å belyse ungdommenes oppfatning av den generaliserte andres blikk på dem, og hva dette betyr for deres selvskapning? I teori kapittelet ble det redegjort for at individer konstruerer sin identitet i interaksjon med andre. Man har valgmuligheter og spillerom med hensyn til identitetsforming, men dette betyr ikke at individet står fritt frem med sin konstruksjon. Det er umulig å ikke forholde seg til andres fortolkning av en selv. Jeg skal nå se dette i forhold til funnene i materialet mitt.

Den *generaliserte andre* vil si det organiserte samfunnet eller sosiale gruppen som gir individet et eget selv. Dette skjer gjennom at individet ser seg selv ut fra omgivelsens perspektiv, og på denne måten får *generaliserte andre* betydning for selvoppfattelsen vår. (Levin & Trost 2005). Ungdommene i undersøkelsen er deltagere på ulike sosiale arenaer som for eksempel skole, familie, fritidsklubber. Disse arenaene må kunne sies å fungere som det *generaliserte andre* etter definisjonen.

Når jeg gikk på ungdomskolen i..... så var det ikke så mange utledninger der annet enn meg og mine søsken. Da følte jeg som om jeg gikk rundt med en maske og at jeg måtte liksom

oppføre meg annerledes enn det gjør hjemme.

(Amina)

Det at den *generaliserte andres* blikk har betydning for vår selvoppfattelse kommer tydelig frem hos denne informanten. For Amina hadde den *generaliserte andres* blikk en negativ påvirkning på hennes selv, på den måten at Amina følte hun måtte endre sin oppførsel. Tidligere karakteriserte Amina seg som en aktiv jente som liker å lage fart. Det å snakke høyt og med kroppsspråket var trekk ved hennes person som hun beskrev. I noen kontekster kunne Amina ikke være slik hun beskrev seg selv fordi det innebærer at hun ble oppfattet som ”rar afrikaner” eller at hun ”lagde bråk”. Det Amina peker på er en diskurs om afrikanere, at de snakker høyt og med kroppsspråket. I en *norsk kontekst* er Amina redd for å bli forstått uti fra en slik diskurs, og legger noe av seg selv til siden for å passe inn. Søndergaard (1995) skiver om at noen grupper kan framstå som ”diskursprodusenter” med definisjonsmakt på det aktuelle området mens andre har en funksjon som ”diskursbærere”. Dette kan ses i forhold til maktforholdet mellom majoritet og minoritet, der majoriteten er diskursprodusenter” og sistnevnte er diskursbærere”. Foucault viser også hvordan samfunnets diskurser om hva som er normalt og avvikende former fordeling av makt (Gulbrandsen 2006). I det ligger det definisjonsmakt til å få sin versjon av virkeligheten anerkjent som sannhet, for eksempel et maktforhold mellom majoritet og minoritet, der majoriteten har makt til å definere minoritet. Majoriteten har makt til å definere, for eksempel ved konstruksjon av ”de andre”. ”Forestillingen om den andre er kulturelle konstruksjoner. Likevel er forestillingen virkelig i sine sosiale konsekvenser.” (Ytrehus 2001:14). De som blir oppfattet som annerledes, må ta stilling til å forholde seg til det bildet som er dannet om dem. Dette avspeiler en makt/avmaktposisjon, der majoriteten har makt til ensidig å definere minoritet. I forhold til Amina var forestillingen om afrikanere virkelig i sin sosiale konsekvens. Hennes oppfatning var at det å snakke høyt og med kroppsspråk er ikke *normalt* i forhold til majoritetens definisjoner av som er *normalt* og avvikende, altså forestilling om ”de andre”. Derfor endrer hun dette for å ikke bli oppfattet avvikende i forhold til majoritet, noe som medfører at hun føler som en går rundt med en ”maske”. Med ”maske” mener Amina at hun ikke er ”seg selv” og må skjule noe av personligheten sin for å passe inn, slik at hun ikke blir oppfattet ut i fra en diskurs som ”rar afrikaner”.

Nhu, en annen informant, forteller også om hvordan den *generaliserte andres* syn fikk betydning for hennes selv.

”Jeg føler meg dømt. Under hele oppveksten jeg følte liksom at jeg ikke er like verdt som de norske på en måte. Når jeg var liten hadde skikkelig lyst å være hvit da, fordi for eksempel når guttene var forelska i jentene på den da tida, da følte jeg at ingen ville bli forelske i meg fordi jeg er en ”guling”. Og hvis vi skulle f. esk være ”spice girls”(en pop gruppe) så etterliknet alle hun blonde jenta, og da var ingen som var asiater der så det var sånn der jeg kunne være noen av dem jeg. ”

(Nhu)

Nevnt tidligere så innebærer *generaliserte andre* at en persons selv ikke isolert er ens egen, den er også avhengig av de andre menneskene i omgivelsene i form av at man betrakter seg selv ved allmennhetens blikk i form av individets oppfatning av meninger, normer og forventinger hos den generaliserte andre. Dette i forhold til Nhu så har hun på samme måte som Amina en oppfatning av hva som er normen hos majoriteten, og betrakter seg selv ut fra dette. Hun forteller at når hun var yngre ønsket hun å være hvit for det ville føre til at guttene ble mer interessert. Nhu's oppfatning av hva som er normen hos majoriteten er nemlig å være hvit i forhold til hennes asiatiske utseende.

Tilskrevet identitet – ”du er mafia”

Noen informanter fortalte om betydningen av å bli sett gjennom medias fremstilling av etniske minoriteter. Media og påvirkning som tema blir tatt opp senere. Under diskuteres media i forhold til det generaliserte andre.

”Folk kommer bort til meg og sier:” åh du er mafia, foreldrene dine er mafia”, også sier jeg: ”hva da liksom”, foreldrene mine hadde ikke tort å stjele en liten tyggis en gang(ler) også er de liksom mafia (ler). Men det er fordi de hører så mye rart og ser mye rart. Der nesten som å si at en albaner er morder, er alle albanere mordere da? Ja også er det noen som spør - blir du tvangsgifta (ler) så jeg lurte dem og sa ja...åh de trodde på meg. ja det er mange rare ting sånn som om jeg er omskjært og sånt (ler).

(Alma)

”Ja men det er sant, for det med omskjæring ikke sant folk kommer bort til deg og spør bare fordi noen har blitt det og de viser på tv. Eller sånn ja ”alle albanere er mafia”

”Når folk spør meg, så kjenner jeg at jeg blir irritert, når de spør på en dårlig måte. Det kommer an på hvordan de spør og da, eller de spør ikke. Det er sånn ”jeg vet det allerede” holdning ”du blir tvangsgifta ikke sant”. Klart du blir irritert da, men prøver å gjøre beste ut av situasjon og forklare at det er sånn og sånn.”

”Media får fram kun det negative. Det er sjeldent det er noe positivt, og det skaper dårlig følelse hos ungdommer, hos oss da. Ja for eksempel G-gjengen da her. Hvor det hele tida i forsiden av avisa står at de herjer i her, og det står med stor skrift den Kosovo-albanske gjengen, og blir gjentatt om og om igjen. Det skaper jo et dårlig bilde av andre som har utenlandsks bakgrunn.”

(Hodan)

Det disse informantene forteller, kan ses i sammenheng med det *generaliserte andre*. Ut i fra det jeg forstår av utsagnene og empirien som helhet, handler utsagnene om hvordan *generaliserte andre* ser jentene gjennom medias bilde av etniske minoriteter. Dette har igjen en viss påvirkning på deres selv. Jentene blir forstått ut fra en et mediet skapt fortolkningsramme som ikke stemmer overens med deres selvbildet.

I sosial -konstruksjonistisk perspektiv anser man ”kunnskap om verden og om oss selv som sosialt konstruert. Dette innebærer at hver enkelt av oss ikke har deltatt i diskusjonen om hvorvidt ei oppfatning er ”riktig” eller ikke” (Gulbrandsen 2006). Diskurs blir et viktig begrep innenfor dette perspektiv. Hodan beskriver i sitt sitat hvordan hun blir sett ut i fra en fortolkningsramme som bringer med seg en diskurs om etniske minoritetsjentes begrensede selvstendighet og handlingsrom, i det hun blir spurt ”du blir tvangsgifta, ikke sant”. Dette som hun sier blir sagt med ” jeg vet det allerede holdning”. På denne måten begrenses hennes selvpresentasjon på grunn av en etablert fortolkningsramme som om hva det innebærer å være etnisk minoritetsjente. En slik kategorisering begrenser andre mulige forståelsesrammer som et menneske kan forstås i forhold til. Alma nevner det også her med å bli forstått ut i fra en

representant for en kategori, idet hun blir assosiert med en kriminell gjeng som tilfeldigvis har samme etnisk bakgrunn. Jacobsen (2002) skriver at den ”norske diskursen kategoriserer innvandrere som ”de andre”. Som følge av denne diskursen tilskrives minoritetsungdom en posisjon som ”de andre” i det norske samfunnet. Dette medfører igjen at ungdommene befinner seg i en uønsket posisjon, der konstruksjon som ”de andre” gir opplevelse av å bli satt i bås med en rekke mennesker som man ikke følger tilhørighet eller identifiserer seg med. Dette stemmer overens med Almas situasjon idet hun blir identifisert som med den Kosovo-albanske gjengen, som hun ikke føler noe tilhørighet til og som er langt fra hvordan hun selv definerer seg.

Om å føle seg fremmed

I kulturpsykologien forsøker man å tenke både – og, i stedet for enten - eller.

Identitetsdannelse ses som bevegelser langs en akse mellom kontinuitet og endring. Aksen mellom det indre og ytre omhandler hvor vi retter oppmerksomheten angående skaperkraft og muligheten til å delta i konstruksjon av den sosiale virkeligheten. Det handler om individets mulighet til å forandre og forhandle. Men individet møter også hinder i sin selvskaping ved at handlinger og ytringer møtes av invitasjoner eller barrierer.

Mange av informantene påpeker at det ytre, synlig trekk som hudfarge og språk gjør dem annerledes i en *norsk kontekst*. Dette leder for de fleste til en følelse av å være annerledes og fremmed. Noen informanter forteller også at de føler seg annerledes når de for eksempel er på ferie i foreldrenes hjemmeland. Jeg skal nå vise frem disse funnene som jeg har beskrevet i form av sitater.

” Jeg er stolt av å være vietnamesisk, men samtidig er det et identitetsspørsmål. Fordi i Norge blir du sett på som utlending. Kommer du til Vietnam, så blir du sett på som utledning., du føler det ikke helt hjemme der heller. Du er utlending allikevel. Du blir ikke hengt ut men folk ser annerledes på deg.”

(Nhu)

Det Nhu forteller her minner om det Alma tidligere fortalte om sitt møte med Kosovo. I møte med Kosovo der ble hun blir gjort oppmerksom sin annerledeshet... ”*nei sånt pleier ikke vi å gjøre her, vi er ikke i Norge nå liksom. Det er ting som jeg har lært her, og som jeg selv ikke er klar over, som blir annerledes i Kosovo.*” Den annerledesheten Alma og Nhu føler kan henge sammen med den identiteten de tilskrives fra omgivelsene. Erwing Goffman (2002) er opptatt av dette med tilskrevet identitet. Han skriver om hvordan vi tilskriver personer visse egenskaper som ikke stemmer overens med personens *faktiske sosiale identitet*. Goffmans identitet tilskrivningsteori knytter seg til stigmatisering og er nyttig i Almas og Nhus situasjon i den forstand at de tilskrives visse egenskaper i hva det vil si å være norsk eller vietnamesisk i de aktuelle situasjonene. Den identiteten jentene tilskrives fra omgivelsene i Vietnam og Kosovo (norsk) er ikke den samme som den de blir tilskrevet i Norge (vietnamesisk og kosovo-albansk). Dermed er muligheten for å føle seg fremmed og annerledes tilstede som følge av at de er i en posisjon, der de ikke passer inn de sosialt etablerte kategoriene både i foreldrenes hjemmeland og i Norge.

Å se seg gjennom allmennhetens blikk har betydning for hvordan vi forstår oss selv. Under er det sitater der informantens betraktning av seg selv gjennom andre bidrar til en følelse av annerledeshet.

Ehm føler fremmed bare når det er sinnsykt mange norske rundt meg, veldig mange og jeg er den eneste utledningen liksom, fordi at jeg synes(synlig), at jeg skiller meg ut(utseendesmessig).

(Phong)

”Når jeg er blant nordmenn som ikke kjenner meg. Det spørres også i hvilke situasjon jeg er i, hvis det for eksempel er sted hvor det bare er eldre nordmenn så føler jeg med ganske annerledes. Fordi da, de ser på en måte, kikker litt ekstra på deg og de er på en måte litt skeptiske da.

(Hodan)

Marianne Gullestad skriver; ” myten om homogenitet motiverer til at det skilles skarpt mellom om ”oss” som er homogene og ”de fremmede”. Kategori som ”innvandrere” er eksempel på hvordan mennesker og hendelser kategoriseres. Hvilke følelser som framkalles – frykt, skepsis eller velvilje er i stor grad bundet av hvilken kategori personer plasseres inn i, og hva slags forestillinger kategorien har med seg (op.cit.). Sitatene fra informantene over vitner om bruk av en slik kategorisering. Ungdommene opererer med en kategorisering av ”oss” utledninger og ”de” nordmenn. Ungdommene ser seg selv gjennom majoritetens blikk og føler seg fremmed på grunn av deres synlighet som oftest er hudfarge. En av informantene Phong, peker på dette. Han forteller at han av til føler seg fremmed i situasjoner hvor han skiller seg ut utseendemessig. Phongs identifikasjon som *utlendning* tas i bruk her som kontrast til majoriteten og viser til det relasjonelle aspektet. Jeg tror at hudfarge er et sentral aspekt ved kategorisering av for eksempel innvandrere ”, ”utlendning” osv. Følgelig som Gullestad bruker så er ordet ”innvandrere” i praksis begrenset til personer som oppfattes synlig forskjellig ved for eksempel hudfarge, aksent, navn og religiøs tilknytning. Videre nevner hun det å være ”innvandrere står altså begrepsmessig i motsetning til ”nordmann”. En annen informant, Hodan, forteller også om hvordan hun føler seg fremmed i sosiale relasjoner med eldre nordmenn. Hun oppfatter at hennes mørke hud vekker skepsis hos eldre nordmenn. I en diskusjon med en annen informant forteller Hodan at hun oppfatter eldre nordmenn som skeptiske og redd henne på grunn av hennes mørke hudfarge, noe som medfører at hun føler annerledes og fremmed på en negativ måte. Både Phongs og Hodans sitat er en illustrasjon på at ”synlighet” er et aspekt ved forståelse av annerledeshet i sosiale relasjoner. Det å betrakte seg gjennom allmennhetens syn på hva som er normen i det samfunnet man lever vekker hos disse informantene en følelse av fremmedhet.

”Ehh føler meg litt fremmed ved sånn spesielle ting som bunader og sånt, og det der med ski og sånt. Skitur og slikt fordi jeg ikke er så vant med det. Når folk sier ”utledninger på ski”. Da føler du deg litt fremmed.. Det er kanskje litt dumt og si det, men jeg føler det sånn når det er snakk om ski og turer. Det er litt annerledes enn det jeg er vant med hjemme.”

(Alma)

Mens Phong og Hodan følelse av fremmedhet var knyttet til relasjoner med andre, er Almas

knyttet til en situasjon, en spesiell kontekst. Alma er en av de informantene som tidligere presenterte seg selv som Kosovo-albansk. Hennes følelse av å være fremmed i en *norsk kontekst* kan ha sammenheng med dette.

Tross den tosidige følelsen av annerledeshet både i foreldrenes hjemmeland og i Norge, forteller nesten alle informantene at de ser det som en klar fordel å kjenne til to kulturer og språk

Fordeler er jo at jeg kan flere språk. Det synes jeg er viktig, at jeg kan vietnamesisk, det er mange vietnamesere som ikke kan vietnamesisk og det synes jeg er litt trist. Også kan jeg litt mer liksom, hvis jeg er interessert i å vite mer for eksempel hvis vi har prosjekt på skolen og sånt, da er jeg veldig ivrig til å skrive om Vietnam, for jeg da er i forveien liksom, finner gjenstander hjemme, kan litt mer om det.

(Nhu)

Fordeler er jo, vi har et annet språk enn norsk.

(Ba)

Disse informantene anser at de kan et annet språk som fordel. Nhu peker også på at hun kunnskapsmessig kan litt mer for eksempel ved skoleanledninger, der hun kan skrive om Vietnam, og ser sin etniske bakgrunn som en klar fordel i denne sammenheng.

”At jeg kan snakke flere språk og kan tilpasse meg ulike kulturer er fordeler”

(Hodan)

”Jeg går ikke rundt dømmer andre, jeg tilpasser. Det å ikke dømme andre ved hudfarge, religion, kultur og sånt. Det å ikke dømme andre uten å bli kjent med dem, og finne ut hvem de er. For hvis det er noe dumt noe, da kan du dømme.”

”Jeg har mange forskjellige venner, norske, pakistanske, somaliske, iranske. Jeg kan gå med hvem som helst av dem og gjøre hva jeg vil med dem uten at jeg føler med utilpass.”

(Alma)

Alle informantene er tospråklige. De snakker perfekt norsk og for eksempel vietnamesisk eller somalisk flytende i tillegg. Ungdommene anser som fordel å kjenne til to kulturer og språk. Særlig er det noen som legger vekt på deres tilpasningsevne og forståelse for andre mennesker. Hodan og Alma framhever sin tilpasningsevne og ser sin erfaringsbakgrunn som noe positivt i møte med andre mennesker. Det ser ut som ungdommene mener at deres kunnskap, innsikt, og forståelse av ulike kulturer, språk, tradisjoner og tenkemåte gir dem et unikt utgangspunkt og gjør dem bedre rustet i møte med andre mennesker.

Media

Fremstilling av sosiale kategorier i media er av betydning for menneskers identifikasjon av seg selv, og hvilke bilder som dannes om visse grupper i samfunnet (Jacobsen). I liket med Jacobsen tror jeg også at media kan ha betydning for menneskets identifikasjon av seg selv og andre. Slik jeg har nevnt tidligere, så er minoritetsungdom en gruppe i samfunnet som det har vært mye oppmerksomhet rundt. Oppmerksomheten er ofte knyttet til noe negativt som for eksempel kriminalitet, ungdomsgjenger, æresdrap og tvangsekteskap. Boka *Av utenlandsk opprinnelse* bygger på en undersøkelse av innvandrerbildet i åtte store dagsaviser, og tar for seg hvordan mediene framstiller nordmenn av utenlandsk opprinnelse. Lindstad og Fjeldstad (2005) fant ut i sin undersøkelse at innvandrere som omtales i pressen, kan deles to hovedgrupper: de som er innenfor og de som er utenfor det norske fellesskapet. Innenfor disse to hovedgruppene er de som er *normaliserte* og *gode* innvandrere, mens de som er utenfor er betegnet som de *hjelpetrequende* og *onde* innvandrere. I den *hjelpetrequende* gruppen finner vi kvinner som har vært utsatt for tvangsekteskap, omskjæring og æresdrap, også minoritetsungdom befinner seg innenfor denne kategorien. Det som kommer fram om minoritetsungdom i pressen er knyttet til ulike problemer som arbeidsledighet, skole vansker, adferdproblemer. Det dreier det seg om problemer som beskriver minoritetsungdom som en gruppe om står utenfor det norske samfunnet.

I dagens samfunn har barn og unge muligheter til å fortolke og integrere erfaringer fra mange ulike roller og fora (Gullestad 2002). Barn og unge forstår seg selv og verden ikke bare gjennom samhandling med voksne omsorgspersoner men også andre barn, skole og media

(Ulvik 2005). Jeg undrer på hva det medierte bildet gjør med selvoppfatningen til etnisk minoritetsungdom, og har det i det hele tatt noen påvirkning?

Tanken bak dette temaet var å undersøke om media har noe påvirkning på ungdommenes selvoppfatning og tanker om seg selv. Dette var av interesse for meg, fordi jeg tenker at media er en viktig informasjonskilde i dagens samfunn, og at fremstilling av sosiale kategorier i media har betydning, i den forstand at det de er med på å forme vår oppfatning. Informantene ble spurt om hva de synes om medias framstilling av etnisk minoritetsungdom, og i hvilke grad de blir påvirket av det bildet. Alle informantene synes at det er hovedsakelig de negative sidene som er mest fremtredende i media. Noen av informantene var berørt av dette, i den forstand at de ble identifisert og konfrontert med saker og personer i mediebildet.

”De tar jo mest, bare det negative., men det påvirker ikke meg. Nei det gjør ikke det.”
(Phong)

”Ja for eksempel G gjengen da. Det er sånn gjeng kriminalitet, og det har vært oppblåst i det siste. Jeg føler at det er litt dårlig gjort da, fordi det er en Kosovo-albansk og norsk gjeng. Men det er bare kanskje seks Kosovo-albansk, mens resten er norske, og da føler jeg det blir feil og bare fokusere på albanere og det de har gjort galt, men føler ikke at det påvirker meg egentlig.”
(Nhu)

Disse to informantene mener at media fokuserer på det negative, men det har ingen innvirkning på deres hverdag. Andre informanter forteller at de møter de medierte bildene i hverdagen, og at media påvirker hvordan andre møter dem, nettopp som en representant for en gruppe og ikke som enkeltindivid.

”Folk hører og tror på det, som for eksempel de karikatur tegningene, så hadde vi en diskusjon i klassen, og det ble mye bråk ut av det. Det var fire utenlandske og noen norske i klassen og diskusjonen ble til ”dere” og ”oss” så sånn sett så påvirker det.”

”At man blir dømt noen ganger uten at du har gjort noe liksom f. esk den karikatur tegningen

som jeg fortalte om, vi ble jo dømt uten at vi hadde brent flagget. Du blir dømt for noe du ikke er eller gjort.”

(Amina)

”Jeg synes ikke den er så bra jeg. Fordi jeg kan jo ta et eksempel fra her, det er noe som blir kalt G gjengen her. De har gjort masse dumme ting. De har stjålet og ranet, og selvfølgelig så står det mye om dem avisa. Side opp og side ned hver gang. Jeg føler at de skriver mer enn det de gjør for å få vekk det problemet. Ved at de skriver mye om det er, så skaper de fremmedfrykt for da tror folk at alle albanere er slik, og når norske gjør sånt så skriver de ikke så mye om det, fordi det ikke blir like spennende ikke sant. Det er ikke like kult. Også synes jeg at media blander mye kultur og religion. De forteller veldig mye om kultur, men glemmer helt å nevne kulturen og det gjør det verre. Fordi alle tror liksom vi blir tvangsgifta fordi vi er muslimer, men det går mer på kultur og ikke religion.”

”Hvis noen spør meg om jeg blir tvangsgifta, da blir jeg litt irritert, fordi jeg føler at alle bare tar til seg det de hører på tv. De hører noe på tv og bare spruter det ut, uten å ha kunnskaper om det. Jeg synes de sier på en litt frekt på en måte -”haha du blir tvangsgifta”. Da blir jeg bare sur og begynner å forsvare meg. Hadde de spurt på en ordenlig måte, hadde svart dem.”

(Alma)

Amina og Alma beretter hvordan hendelser fra media har påvirket dem. Jentene blir på en måte tilskrevet en identitet som de blir konfrontert med i storsamfunnet. I Aminas tilfelle ble hun identifisert med andre muslimer som brente det norske flagget, og hun forteller at hun blir ”dømt” for noe hun ”ikke er eller gjort”. Det ble til ”dere” og ”oss“ forteller Amina. Med dette mener Amina at hun ble satt i samme bås som de som brente flagget, noe som hun også tok avstand fra. Det stemte ikke overens med hennes bilde av seg selv og hennes meninger. Som nevnt tidligere, har presentasjon av sosiale kategorier i media innvirkning på hvilke bilder og stereotyper som konstrueres av visse grupper (Jacobsen 2002). Det har også betydning for menneskers identifikasjon av seg selv. Det er knyttet bestemte meninger til de ulike kategoriene som for eksempel ”innvandrere”, gjennom hvordan kategoriene blir fremstilt i media. I den dominerende norske tenkningen så står ”innvandrere” begrepsmessig i motsetning til ”nordmann” skriver Gullestad (2002). Når det gjelder informantene så har

Alma i likhet med Amina også opplevd å bli forstått ut fra en bestemt sosial kategori slik den er fremstilt i media, og må forholde seg til det bildet som er dannet om dem ut i fra de sosiale kategoriene som er presentert i media. Alma for eksempel måtte til tider svare på om hun blir tvangsgifta eller om foreldrene er ”mafia” som hun nevnte tidligere. Disse stereotype forståelser som omhandler det å være muslim eller ha Kosovo-albanske bakgrunn, kan henge sammen med hvordan disse kategoriene er presentert. Det bildet som fremstilles i media av f. esk Kosovo-albanske som kriminelle ut fra Almas sitat har betydning for hvilke bilder som dannes av personer med Kosovo-albansk bakgrunn. En slik kategorisering kan skape en avmaktsfølelse, idet man blir forstått ut i fra en kategori som ikke er forenlig med den enkeltes identifikasjon med seg selv. I Amina og Almas tilfelle ble de identifisert med mennesker de selv ikke kunne eller ønsket å identifisere seg med.

Vi identifiserer og konstruerer oss selv som sosiale personer gjennom interaksjon med andre. Tidligere var jeg inne på hvordan kontakt med *den generaliserte andre* var med på å forme vårt selv, nettopp gjennom vår oppfatning av *den generaliserte andres* blikk. Kan det tenkes at vi også danner vårt selv gjennom oppfatning av medierte fremstillinger? På den måten at media fungerer som en del av vårt *generaliserte andre*, og har påvirkning på hvordan vi oppfatter oss selv.

” Media får fram kun det negative. Det er sjeldent det er noe positivt, og det skaper dårlig følelse hos ungdommer, hos oss da. Ja for eksempel G gjengen da her. Hvor det hele tida i forsiden av avisa står at de herjer her, og det står med stor skrift den Kosovo-albanske gjengen, og blir gjentatt om og om igjen. Det skaper jo et dårlig bilde av andre som har utenlandsk bakgrunn.”

(Hodan)

Hodan peker på hvordan den negative fremstillingen av etnisk minoritetsungdommer skaper en ”dårlig følelse” hos henne. Det hun forteller er i tråd med det Amina og Alma fortalte om tidligere, nettopp dette med hvordan man blir knytta til medierte kategorier. Det disse utdragene fra informantene forteller er at de alle ungdommene synes at medias fremstilling er oftest negativ. Noen av informantene sier at de ikke blir påvirket av dette, mens andre forteller

at det har en viss innvirkning på dem, i den forstand at de blir sett gjennom de medierte presentasjonene. Det som er problematisk for noen er at de må forklare seg og tydeliggjøre: ”slik er ikke jeg”.

Oppsummerende refleksjoner

Slik jeg har nevnt i metodekapittelet så hadde jeg individuelle intervjuer og en fokusgruppe. I dette kapittelet vil jeg ta for meg de mest sentrale trekkene som fremkom i fokusgruppa, videre er kapittelet en oppsummering av funn som den empiriske undersøkelsen viser.

Under intervjuene var det to temaer som var gjentakende hos nesten alle informantene, og det var disse to tema som jeg fulgte opp i fokusgruppa. Det som var gjentakende hos informantene var bekymring for å ikke få seg jobb på grunn av markører som navn og utseende. Det å føle seg fremmed var hos noen informanter overraskende nok knyttet til situasjoner med eldre mennesker. Jeg skal først ta for meg bekymring rundt arbeidsmuligheter, deretter det å føle seg fremmed.

”Ja det er det med navn da, når du levere en søknad så føler du at søknaden havner på bunn på grunn av navnet ditt.”

(Hodan)

”Det er ulemper med jobbsøking og alt sånt. Det er mye vanskeligere på grunn av navn og sånt da”

(Ba)

”Greia er ____ med en gang de ser et utenlandsk navn, så tenker de - ”faen”. De tenker kanskje de går litt annerledes kledd med sjal, og ikke passer inn å jobbe inn en kles butikk. Media påvirker tror jeg. De viser jo mye negativt og da tenker arbeidsgiverne sikkert at utledninger er gjerne opp i hodet.”

(Alma)

Mange av informantene uttrykket bekymring rundt jobb muligheter. Denne bekymringen var knyttet til informantenes opplevde forskjellighet i forhold til majoritet på grunn av for eksempel annerledes navn eller utseende. Ifølge informantene var denne forskjelligheten knyttet til negative forestillinger hos majoriteten, noe som resulterte i bekymring. Informantene følte at de negative forestillingene knyttet til navn eller hudfarge virket begrensende for deres muligheter for å få jobb.

Om å føle seg fremmed - rundt eldre eller unge?

En ting som overrasket meg, var at noen av informantene nevnte at situasjoner der de følte seg fremmed ofte inkluderte eldre etnisk norske.

”De gangene jeg føler meg skikkelig fremmed, og ikke norsk idet hele tatt er når det er eldre mennesker til stedet. Når du føler deg annerledes så er ikke med ungdommer.”

”Nei men jeg tror det har noe alder å gjøre. Jeg tror eldre er litt mer skeptiske. Det ser du på dem.”

(Hodan)

”For eksempel når jeg og Hodan satt i bussen her om dagen. Vi satt og lo og pratet, så var det en eldre dame som hysjet på oss.”

(Amina)

Det var imidlertid uenighet om dette med eldre, noen av informantene mente at det var med eldre de følte seg mest fremmed rundt, mens andre mente at det var rundt unge mennesker. Det som var interessant her var at de to informantene fra Somalia med mørk hud følte seg mest fremmed ved nærheten av eldre, mens de andre informantene fra Vietnam og Kosovo mente at følelsen av fremmedhet var mest fremtredende i nærheten av jevnaldrende.

”Jeg vet ikke, det med gamle som du sa. Jeg kjenner mange gamle damer og de er de koseligste menneskene jeg vet om. Jeg får penger av dem til jul og sånt, og når vi kom til Norge, så var de første som tok seg av oss. Det var eldre folk som pappa kjenner. Jeg tror ikke det har noe med alder å gjøre, men hva slags person du er. Noen dømmer etter farge, vi er alle mennesker og forskjellige”

”Jeg føler det(fremmed) jeg, når jeg er med ungdommer egentlig”

(Alma)

”Jeg mener at eldre er litt mer verdensvante. De har reist mer og opplevd litt mer. De er litt mer nysgjerrige.”

(Nhu)

Både Alma og Nhu forteller her at de ikke har de samme erfaringene som Hodan og Amina angående eldre mennesker og det å føle seg fremmed.

”Nei! Kanskje de ikke er like skeptisk på deg fordi du er lys i huden. Men når de ser meg og Amina, så hysjer de.”

(Hodan)

Hodan oppfatter det slik at eldres skepsis mot henne har å gjøre med hennes hudfarge. Nhu og Alma opplever ikke denne skepsisen i like stor grad som henne fordi de har ”lys” hud slik som Hodan uttrykker det. Annick Prieur (2004) viser til Alejandro Portes og Ruben Rumbautus (2001) undersøkelse av annengenerasjon innvandrere til USA. I denne undersøkelsen gis det eksempler på hudfargens viktighet i forbindelse med forming av identitet. Både i denne undersøkelsen i og Prieurs egen undersøkelse kommer det frem at omverden setter begrensninger for hvem som kan iakttas som for eksempel amerikansk eller norsk, og i den forbindelse er hudfarge av betydning. Jo mørkere hudfarge man har og skiller seg utseendemessig fra majoriteten, jo mer blir en påmint at man ikke anses som norsk (op.cit.). I Hodan og Aminas tilfelle så har de erfaringer med å skille seg ut utseendemessig på grunn av deres mørke hud, noe som gir en opplevelse av annerledeshet i forhold til majoritetsbefolkningen. Denne følelsen av annerledeshet er spesielt fremtreende rundt eldre mennesker som jentene mener er mer skeptiske til dem.

Kapittel 6

Drøftning og avsluttende konklusjoner

Et hovedanliggende i denne undersøkelsen var å gi et innblikk i etnisk minoritetsungdoms oppfatning og skaping av identitet. Jeg har valgt å trekke fram temaene fra problemstillingen i analysen av resultater, og sett det i lys av teori.

Informantene i undersøkelsen ga uttrykk for at familie og venner er betydningsfulle for deres identitet. Familie og venner utfylte forskjellige roller som signifikante andre for mange av informantene. For mange av informantene var familie viktig for deres identitet på den måten at familien videreførte verdier, normer og språk som var særegne for den enkelte etniske gruppe. Mange av informantene fortalte også at de tilbringer mye av fritiden sin med venner, og at venner er en viktig del av livet deres - ”Familie er litt som innsiden mens venner er utsiden,” fortalte en av informantene

Når det gjelder venner så skilte majoriteten av informantene mellom ”norske” venner og ”utenlandske”. Informantene forteller at majoriteten av vennene deres er ikke norske. Hvilken etnisitet vennene har utover dette, er ellers ikke så viktig. Dette er et interessant funn som bekrefter skille mellom majoritet og minoritet. Et skille mellom hvem som er ”vi” og ”de andre”.

Jeg har i min undersøkelse ønsket å rette fokus på selvoppfatning og tilhørighet. Dette var viktige fokus i oppgaven fordi jeg ønsket å få frem hvordan ungdommene oppfatter sin identitet og tilhørighet. Dette var av interesse fordi det ofte finnes antagelser om at etnisk minoritetsungdom sliter med sin selvoppfatning og tilhørighet. I undersøkelsen kommer det fram at ungdommene slettes ikke har noe problem med sin tilhørighet. Informantene følte seg ikke ”revet” mellom to kulturer, slik man ofte tror. I stedet beretta informantene om sin tilhørighet og identitetsfølelse ut i fra en kontekstuell og relasjonell ramme. For eksempel så fortalte majoriteten av ungdommene at de føler seg norske når de er i en norsk kontekst som for eksempel i skolen og samhandling med etnisk norske venner.

Når det er sagt er følelse knyttet til etnisk bakgrunn fremtredende i situasjoner og interaksjon med personer med samme etniske bakgrunn.

Under temaet selvoppfatning, fortalte informantene at deres selvoppfatning stemte godt overens med hvordan de trodde andre rundt dem oppfattet dem. Men dette var imidlertid begrenset til nære og kjente folk. Informantene hadde en oppfatning av at andre i omgivelsene som ikke kjente dem, hadde en annerledes oppfatning av dem som ikke stemte overens med deres selvilde. Dette var ofte forbundet med tilskrivelse av identitet fra omgivelsene.

Tilskrivelse av identitet var til en viss grad knyttet til media, i den forstand at informantene ble identifisert og konfrontert med saker og personer i mediebildet. Gjennom det medierte bildet blir noen av informantene møtt som representant for en gruppe og ikke som enkelt individ.

Jeg har brukt symbolsk interaksjonisme og kulturpsykologi som teoretiske perspektiver.

En innvending mot de teoretiske perspektivene er at de er for individorientert, og på denne måten oppfattes som om etnisk minoritetsungdoms identitet er noe privat anliggende som den enkelte kan skape slik man ønsker. Jeg mener å ha brukt teoretiske perspektiver som speiler informantenes situasjon. Jeg har en oppfatning av at perspektivene fanger opp både de individuelle rammene og begrensninger som ligger i omgivelsene for identitetsskaping. Begge perspektivene er inne på hvordan interaksjon med andre mennesker er relevant for vår identitetsskaping.

Min empiri viser at disse to teoriene kommer litt til kort når det gjelder makt forholdet mellom minoritet og majoritet. Jeg har derfor supplert med dette perspektivet, under avsnittet den generaliserte andre. Det er majoriteten som definerer "hovedvirkeligheten" som minoriteten må forholde seg til (Eriksen 2001). På grunn av at majoriteten har kontroll over dette, har de også definisjonsmakt. Et eksempel fra empirien er informanten Amina som forteller om hvordan den dominerende diskurs påfører henne en "maske".

Videre forstås identitet som relasjonell og situasjons betinget. Jeg har illustrert konkret hva dette innebærer ved å vise til funn fra det empiriske materialet. Mange av informantene fortalte om sin identitetsfølelse ut i fra en kontekstuell og relasjonell ramme. Opplevelsen av å være for eksempel "vietnamesisk" eller "norsk" er ofte situasjonsbestemt og knyttet til en

bestemt kontekst og hvordan den er markert. Annick Prieur (2004) skriver at individer har et spillerom med tanke på danning av identitet. Men dette skjer ikke fritt frem siden individet begrenses av ytre tegn som har sosialt etablerte meninger.

For mange av mine informanter betydde dette at kroppslige og språklige markører som hudfarge og navn virket begrensende. På grunn av den *generaliserte andres* sosialt etablerte meninger, som igjen var av betydning for hvordan ungdommene oppfattet seg selv.

Troverdighet og bekreftbarhet

Det at forskningen skal oppfattes troverdig, er et viktig mål i kvalitative studier (Thagaard 2003). Jeg mener selv at jeg har vært åpen i forhold til å forklare bakgrunn for hvordan tema og spørsmål oppstod. Under metode og designkapittelet har jeg gjort rede for hvordan data ble utviklet. Jeg har presentert den informasjonen jeg har fått av informantene i form av sitater og analysert det i forhold til teorien. Jeg har tydeliggjort informasjon fra informantene og gjort egne vurderinger av denne informasjonen.

Bekreftbarhet er knyttet til tolkningene av resultatene. Som eksempel, så påpeker Thagaard (2003) at forskerens plassering i forhold til det miljøet som studeres har betydning for tolkningene. Mine egne erfaringer og kjennskap til temaet var utfordrende – også når det gjelder dataanalysene. Med dette menes det at jeg i hovedtrekk kjente til temaer som samtlige informanter beskrev. Det har vært et mål gjennom det hele å sikre informantenes stemme gjennom å gjengi sitater fra intervjuene.

Hvilke relevans har undersøkelsen?

”Overførbarhet er knyttet til at den forståelsen som utvikles innenfor rammen av et enkelt prosjekt, også kan være relevant i andre situasjoner” (Thagaard 200:170)

Materialet i denne studien, som viser 6 etniske minoritetsungdoms oppfatning av sin identitet, er ikke nok til å kunne generalisere. Likevel kan den forståelsen jeg har kommet fram til i denne studien, være relevant i en større sammenheng i den grad oppgaven kan bidra til økt forståelse, diskusjon og et mer nyansert bilde av etnisk minoritetsungdoms situasjon i forhold til identitet.

Avslutning

Avslutningsvis vil jeg gjøre oppmerksom på at denne undersøkelsen viser at familie og venner er signifikante for ungdommenes identitetsskaping. Selvoppfatning er knyttet til anerkjennelse og bekreftelse fra omgivelsene, på den måten at andres oppfatning har betydning for ungdommene, i den forstand at det skaper regulering av atferd for noen av informantene. Mange informanter var av den oppfatning at omgivelsene tilskrev dem en identitet som var uforenlig med deres selvilde, på grunn av deres etniske bakgrunn eller hudfarge. Følelsen av å føle seg fremmed og annerledes både i landet foreldrene migrerte til og i foreldrenes hjemland var også et sår punkt for noen informanter. Selv om informantene pekte på at de vanskelige sidene, så var ikke dette ensbetydende med konflikter og friksjon med identitet og tilhørighet. Alle informantene pekte på at det å kunne to språk og kjenne til to kulturer gir dem klare fordeler i møte med andre mennesker. Det gjør dem mer tolerante og tilpasningsdyktige i interaksjon med andre mennesker.

Litteraturliste

- Barth, Fredrik. 1994. *Ethnic groups and boundaries : the social organization of culture difference*. Oslo: Universitetsforlaget, 1969
- Barth, Fredrik. 2002. "Toward a richer description and analysis of cultural phenomena". I *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske teorier*. Gulbrandsen, L. M. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bourdieu, Pierre. 1991. "Social Space and the Genesis of Classes", i *Language and Symbolic Power*. London: Polity Press.
- Calgar, Ayse S. 1997: "Hyphenated Identities and the Limits of Culture" I *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Jacobsen M. Christine. Oslo: Unipax
- Eriksen Hylland, Thomas. 1993. *Typisk norsk : essays om kulturen i Norge*. Oslo: Huitfeldt
- Eriksen Hylland, Thomas. 2001. *Flerkulturell forståelse*. Oslo:Universitetsforlaget.
- Eriksen Hylland, Thomas, Torunn Sørheim .2003. *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle*. Oslo: Gyldendal 53-91
- Garsjø, Olav. 2001. *Sosiologiske tenkemåte – en introduksjon for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal 207-223
- Goffman, Erving. 2000. *Stigma : om avvigerens sociale identitet*. Oslo: Gyldendal.
- Gulbrandsen, Liv Mette. 2002. "Storbyjenter." I *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp*, Toverud, Ruth. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, Liv Mette. 2006. *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske teorier*. Oslo:Universitetsforlaget.
- Gullestad, Marianne. 2002. *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget. 36-118

- Hagen, Gerd, Naushad Ali Qureshi. 1996. *Etnisitet i sosialt arbeid. Arbeid med etniske minoriteter i barnvern og sosial sektor*. Oslo: Tano Aschehoug 13-52
- Halkier, Bente. 2005. *Fokusgrupper*. Frederiksberg : Samfundslitteratur & Roskilde Universitetsforlag.
- Johannessen Asbjørn , Per Arne Tufte, Line Kristoffersen. 2006. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Jacobsen, Christine. M 2002.. *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Oslo:Unipax.
- Klefbeck, Johann, Terje Ogden. 2003.*Nettverk og Økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge*. Oslo:Universitetsforlaget 127-155.
- Kvale, S. 1997. *Det kvalitative forskningsintervju* Oslo: Gyldendal
19 – 216.
- Levin , Irene, Jan Trost. 2005. *Hverdagsliv og samhandling : med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lien, Inger-Lise, Thomas Haaland. *Vold og gjengatferd, en pilotstudie fra et ungdomsmiljø*. Samarbeidsrapport, NIBR 1998.
- Lindstad, Merete, Øivind Fjeldstad. 2005. *Av utenlandsk opprinnelse. Nye nordmenn i avisspaltene*. Oslo: IJ-forlaget
- Morgan, D.L 1997. "Focus Groups as Qualitativ Researche" I *Fokusgrupper*, Halkier, Bente. Frederiksberg : Samfundslitteratur & Roskilde Universitetsforlag.
- Morken, Ivar. 1997. *Vi og de andre – indentitet og kultur i moderne flerkulturelt samfunn*. Bergen: Institutt for medievitenskap.
- Noer, A.k. 2000. "De norske" og "utlendingene". Samspill og selvkonstruksjoner blant 12-14 åringer. I *Storbyjenter*, Gulbrandsen, Liv Mette.Oslo: Universitetsforlaget.
- Portes, Alejandro, Ruben G. Rumbaut. 2001. "Legacies. The Stories of the Immigrant

- Second Generation” I *Balansekunstnere – betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*, Prieur, Annick. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Prieur, Annick. 2004. *Balansekunstnere – betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Qureshi, Naushad: Mellom stigmatisering og mestring.
En kunst for de privilegerte. *Barneverbspedagogen* 7/91.
- Qureshi, Naushad: Unge etniske minoriteter. Mangfold med Stolthet.
Linjer 2/98.
- Ringdal, Kirsten. 2001. *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen Fagbokforlag. 85-117
- Sosialt utsyn .2000. Statistisk sentralbyrå Oslo.
- Skytte, Marianne. 2001. *Etnisk minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal 89-117
- Søndergaard, D.M. 1995. “Tegnet på kroppen. Køn: koder og konstruksjoner blant unge voksne” i *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp*, Toverud, Ruth. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tetzchner, S. Von. 2001. *Utviklingspsykologi. Barn og ungdomsalderen*. Oslo:Gyldendal 415-435
- Thagaard, Tove. 2003. *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget
- Thomas, William I, Dorothy S. Thomas. 1928. “The chili in America” I *Hverdagsliv og samhandling : med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*, Levin, Irene og Jan Trost. Bergen: Fagbokforlaget.
- Toverud, Ruth. 2002. *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Ulvik, O. S. 2005. *Fosterfamilie som seinmoderne omsorgsarrangement: En kulturpsykologisk studie av fosterbarn og fosterforeldres fortellinger*. Oslo: Psykologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo Unipub
- Vaage Sveinung (red.) ; oversatt av Kari Marie Thorbjørnsen. 1998. *Å ta andres perspektiv : grunnlag for sosialisering og identitet : George Herbert Mead i utvalg*. Oslo : Abstrakt forlag.
- Ytrehus, Line Alice. 2001. *Forestillingen om "den andre" Images of Otherness*. Oslo: Høyskoleforlaget 10-26
- Øia, T. 2003. *innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. Avhandling NOVA rapport 20/03. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, T. 2003. *innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering. Innvandrerungdom - integrasjon og marginalisering*. NOVA rapport 20/05. Oslo : Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Wertsech, J. 1996. "Mind as action" Gulbrandsen, Liv Mette. 2006. *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske teorier*. Oslo: Universitetsforlaget.